

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Σίνα 4, 454 44 ΙΩΑΝΝΙΝΑ, Τηλ.: 26510 -74000 ΦΑΞ: 26510 -79286

Διαβάζεται από 2.000 Ζαγορίσιους στην Ελλάδα και σ' όλον τον κόσμο

ΕΤΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘ. ΦΥΛ. 365

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

2008

ΚΩΔΙΚΟΣ 2571

Στον απόηχο του εορτασμού του «ΟΧΙ»

ΓΙΑΤΙ ΑΥΤΗ Η ΑΠΑΞΙΩΤΙΚΗ ΠΑΡΑΣΙΩΠΗΣΗ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΤΗΣ ΓΚΡΑΜΠΑΛΑΣ;

Συγκινητική ήταν και φέτος η επιμνημόσυνη δέηση στον «Τύμβο της Γκραμπάλας». Ιδιαίτερα συγκινητική η ωραία ιδέα να αναρτηθεί στον ιστορικό Τύμβο η ίδια ματωμένη σημαία που τύλιξε τον θανάσιμα τραυματισμένο ανθυπολοχαγό Νίκο Χατζόπουλο που θάφτηκε στο νεκροταφείο των Κάτω Σουδενών.

Και φέτος (όπως 5 χρόνια τώρα), εκεί βρέθηκε ο πιο στενός συγγενής του νεκρού Ανθυπολοχαγού (του πρώτου στη μάχη του ματωμένου Καλπακίου), σύζυγος της αδερφής του κ. Θεόδωρος Βλαχοπάνος. Επίσης και φέτος ήταν εκεί οι περισσότεροι συγγενείς των 25 παλικαριών που πέσανε στη Γκραμπάλα.

Τίμησαν την εκδήλωση μνήμης ο Νομάρχης Ιωαννίνων κ. Α. Κακριμάνης, ο διοικητής της ηρωικής 8ης Μεραρχίας στρατηγός Αθανάσιος Καραγιαννόπουλος, που μας χαροποίησε ξεχωριστά γιατί είναι γέννημα και θρέμμα του Ζαγοριού μας (Βρυσχωρί), ο γενικός αστυνομικός Διευθυντής της Ελληνικής Αστυνομίας Ηπείρου στρατηγός Παλαιοπάνος, ο Διοικητής της Αστυνομίας Ιωαννίνων ο εκπρόσωπος του Συνδέσμου Αποστράτων Αξιωματικών Νομού Ιωαννίνων κ. Π. Πρέντζας, ο αντιπρόεδρος των Εφέδρων Αξιωματικών Ν. Ιωαννίνων κ. Κ. Τσιμόπουλος, εκπρόσωποι των όμορων χωριών της Γκραμπάλας, εκπρόσωποι των πολιτιστικών φορέων του Ζαγοριού και διάφορες αντιστασιακές οργανώσεις, όπως κάθε χρόνο.

Σύντομος, αλλά ουσιαστικός ο πανηγυρικός που εκφώνησε ο πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Κεντρικού Ζαγοριού καθηγητής κ. Στέφανος Νάτσας, που δημοσιεύεται σε άλλη σελίδα, μαζί με σχετικό ρεπορτάζ του «Πρωινού Λόγου», όπου ο Δήμαρ-

χος κ. Γαβριήλ Παπαναστασίου μιλάει για κάποια... «Εκ του πονηρού μεθόδευσεν σ' ότι αφορά το υπό Ίδρυση Ιστορικό Πάρκο Καλπακίου».

Αν τώρα κρίνουμε από την όλη μέχρι σήμερα ανεξήγητη συμπεριφορά του Δημάρχου Καλπακίου κ. Κώστα Καψάλη, δηλαδή την επίμονη απουσία του (παρά τις προσκλή-

γενείας του τα Κάτω Πεδινά στο σπίτι του Γιώργου Κοντούρη ήταν η έδρα του 15ου Συντάγματος που σήκωσε και το μεγαλύτερο βάρος της πρώτης γραμμής με τα τρία τάγματά του.

Θα ξέρει πως το πρωινό εκείνο της Δευτέρας 28ης Οκτωβρίου, ανάμεσα στις γυναίκες των Κάτω Σουδενών που βοήθησαν τα κανό-

Ορισμένοι από τους συγγενείς των πεσόντων μαχητών στη Γκραμπάλα.

σεις από πλευράς Δήμου Κεντρικού Ζαγοριού), στις εκδηλώσεις μνημοσύνης προς τους νεκρούς της Γκραμπάλας... φοβούμαστε πως και στην περίπτωση του Ιστορικού Πάρκου Καλπακίου θα είναι το ίδιο απαξιωτικός όπως συμβαίνει με τις εκδηλώσεις της μάχης της Γκραμπάλας.

Βλέπετε η Γκραμπάλα... είχε την ατυχία να βρίσκεται εκτός των ορίων επικράτειας του Δήμου Καλπακίου, ώστε να μη της αξίζει η όποια, έστω και απλή αναφορά από τους έχοντες τη ευθύνη της ετήσιας εκδήλωσης «των Καλπακίων».

Κι όμως ο Δήμαρχος Καλπακίου ξέρει -θα πρέπει να ξέρει- πολύ καλά την Ιστορία εκείνων των Ιστορικών ημερών.

Ξέρει πως στο χωριό της οικο-

νια του ορεινού πυροβολικού του Κρίκα και του Κωστάκη να βγουν στις κορυφές του Αη Βλάση, (που μαζί με τη μικρή και μεγάλη Ασόνη, τη Γκραμπάλα και την Ψηλόραχη Αρίστης ήταν η κύρια αμυντική γραμμή του μετώπου), πιθανόν να ήταν και η γιαγιά του.

Ξέρει ο κ. Δήμαρχος Καλπακίου (ή θα πρέπει να ξέρει) πως στο Καλπάκι (ο κάτω κάμπος των χωριών Ελαφοτόπου και Κάτω Σουδενών, χώρος ακατοίκητος τότε) δεν σκοτώθηκε ούτε ένας Έλληνας στρατιώτης εκτός από εκείνα τα 25 παιδιά της αιματηρής και ιστορικής μάχης της Γκραμπάλας.

Κι αφού αυτό το ξέρει, προς τη αναζήτηση από τα ΜΜΕ, συγγενών πεσόντων για να τους απονεύσει τιμητική πλακέτα τη στιγμή που

χρόνια τώρα οι συγγενείς των πεσόντων αυτών έρχονται στην επιμνημόσυνη δέηση της Γκραμπάλας. (Μεταξύ δε αυτών και συγγενείς του Δημάρχου, απόγονοι του Γιάννη Καψάλη από τους Ασπραγέλους, που έπεσε μαχόμενος ακριβώς στο σημείο του Τύμβου). Θα μπορούσε έτσι να ζητήσει από την ΙΛΕΖ και το Δήμαρχο Κεντρικού Ζαγοριού τις διευθύνσεις τους για να τους τιμήσει. Αλλά πώς να κάνει το αυτονόητο όταν ο ίδιος ο Δήμαρχος Καλπακίου δεν ανέβηκε ποτέ στον Τύμβο της Γκραμπάλας, όπως δικαιολογημένα γράφει και διαμαρτύρεται σε άλλη σελίδα του περιοδικού ο Αριστίνδος δάσκαλος και εφέδρος αξιωματικός Γ. Ζαχάρης, εκφράζοντας την θλίψη και την απορία του.

Όμως, όταν για προσωπικές επιδιώξεις ή τοπικιστικές σκοπιμότητες έτσι εύκολα καταλήγουμε στην παραχάραξη της Ιστορικής αλήθειας μεγάλων γεγονότων, το μόνο που πετυχαίνουν όσοι το προσπαθούν (εκμεταλλευόμενοι συγκυριακά τον όποιο βαθμό εξουσίας) είναι να αναδεικνύουν το μέγεθος του αναστήματός τους.

Τώρα ως προς το Ιστορικό Πάρκο Καλπακίου ελπίζουμε η υπόθεση της ίδρυσής του να μην αφεθεί αποκλειστικά στις διαθέσεις και τις σκοπιμότητες του Δημάρχου Καλπακίου, αλλά η πολιτεία να αναλάβει τις ευθύνες της ιστορικής αλήθειας.

Εμείς χειροκροτούμε την ιδέα ίδρυσής του και θα χαρούμε αν εκεί στο Καλπάκι μας συγκεντρωθούν επιτέλους οι χιλιάδες νεκροί του έπους του '40 σε ένα μεγάλο και περικαλλές νεκροταφείο των πεσόντων για την πατρίδα και την Ελευθερία.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΙΛΕΖ.

Χρονογράφημα

«Ανδρώπινα: Τρίτη (3η) ηλικία» (2)

Σταύρου Συκιώτη

10/1/2003) έλεγε: «... Η είσοδος στο γήρας είναι λάθος να βασίζεται αποκλειστικά σε χρονικά όρια και να παραγνωρίζονται τα βιολογικά δεδομένα. Πολλοί είναι οι άνθρωποι προχωρημένης ηλικίας που διατηρούν πνευματική, σωματική και ψυχική υγεία και διαπρέπουν στις επιστήμες, στα γράμματα, τις τέχνες και την πολιτική...». Συμπληρωματικά, να γράψουμε κι' αυτό που είπε ένας σοφός: «Ωριμάζουμε δε γερνάμε. Οι δυνατότητές μας είναι τεράστιες, αρκεί να πιστεύουμε στις αξίες του ανθρώπου και στο θαύμα της ζωής».

Για την άμεση αυτή ψυχο-σωματική σχέση που επηρεάζει και διαφαίνεται ενεργά στην περίοδο της 3ης ηλικίας του ανθρώπου ο φιλό-

Κ.Α.Π.Η. (Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων) που παρέχουν ιατρική περίθαλψη, επικοινωνία και ψυχαγωγία (εκδρομές).

Θεωρώ, πάντως, πως η όποια φροντίδα ενός Κράτους, για τους ανθρώπους της 3ης ηλικίας, δεν είναι λογιστικό πρόβλημα. Γιατί, έτσι, η Πολιτεία ικανοποιεί μόνο βιοτικές ανάγκες της καθημερινότητας. Το κύριο πρόβλημα είναι ψυχολογικό και φιλοσοφικό. Χρειάζεται μια ειδική προετοιμασία ψυχολογική, ώστε η τρίτη ηλικία ν' αντιμετωπίζεται σαν ένα παιγνίδι με το χρόνο και μια συνέχεια συμμετοχής σ' όλες τις δραστηριότητες, πνευματικές ή σωματικές της ζωής. Ένας σημαντικός αριθμός προικισμένων ανθρώπων, προσέφε-

μου, γιατί με περίμενε ένα ποικίλο πρόγραμμα απασχόλησης και δραστηριοτήτων...).

Ένα, επίσης, πρόβλημα για τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας είναι η σχέση τους με τους νεότερους συνανθρώπους τους: τους νέους και τους μεσήλικες. Πρωταρχικά, στο οικογενειακό περιβάλλον και το ευρύτερο κοινωνικό. Πολλά πράγματα έχουν αλλάξει από παλαιότερες εποχές. Ο οικογενειακός ιστός έγινε ελαστικός, η συμπεριφορά των ανθρώπων, όποιες Κοινωνίες, έχει υποβαθμιστεί. Το γεγονός αυτό δημιουργεί, πολλές φορές, προβλήματα καθημερινότητας όσο και συναισθήματα που κατατρώνουν σιγά-σιγά το Είναι τους.

(Παρένθεση: Βρέθηκα, περιοδικά, στην Αθήνα. Χωρίς να με απασχολεί η τρίτη ηλικία σε θέμα –όπως τούτη τη στιγμή– και εκφράστηκα: Πρώτα, για την εμφανή παρουσία ηλικιωμένων ανθρώπων αναλογικά με νεότερους (γράψαμε, παραπάνω, ότι οι κοινωνίες «γερνάνε» και η υπογεννητικότητα πρόβλημά τους). Στη συνέχεια, έβλεπα, σε πολλές περιπτώσεις, υπερήλικους ανθρώπους, πολλές φορές, διπλωμένους στα δυο απ' το χρόνο και τα βάσανά τους, να κυκλοφορούν στους κεντρικούς δρόμους κι' ακόμα να μεταφέρουν κάποια βάρη (τσάντες κλπ). Κάποια αναγκαιότητα τους ανάγκαζε. Σε κάποιες στιγμές και κάποια περάσματα, δεν αντιλαμβανόμουν καμιά βοήθεια από νεότερους. Η ταχύτητα της σημερινής ζωής μας δεν επιτρέπει καθυστερήσεις. Να πω για Μέσα Μαζικής Μεταφοράς. Ας βάλω, καλύτερα, «τελεία και παύλα».

Την παλαιότερη εποχή μας, τη χαρακτηρίζει μια συμπεριφορά «ΣΕΒΑΣΜΟΥ» (το γράφω με κεφαλαία) των νεότερων, προς τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας. Δεν μπορούμε να πούμε πως εξέλιπε, ωστόσο, κάπου «χάνει»... Κι' ανασυνομιλούσαμε πάλι τον μεγάλο Αριστοτέλη, που διακήρυσε: «Υψίστη αρετή ο σεβασμός προς το γήρας».

Νομοτελεϊκή η πορεία της τρίτης ηλικίας, στο κύλισμα του χρόνου και της ζωής. Όπως ένα νόμιμα, και τα γερατειά έχουν δύο όψεις: Την καλή σαν την αποδεχτούμε ψυχολογικά και φιλοσοφικά, σα μια συνέχεια της ζωής, από την γέννησή μας και η άλλη, με προβλήματα ανημπορίας, μοναξιάς απογοήτευσης και στη χειρότερη περίπτωση άνοιας», που συντροφεύει, δυστυχώς πολλούς υπερήλικες. Στην περίπτωση αυτή, έχει δικίο ο Σουρής που μας λέει:

«Ανάθεμα τα γερατειά / κ' εκείνον όπου τάχει
να είναι δεκατέσσερες φορές / αφορισμένος,
εκείνος όπου εύχεται / σ' άνθρωπο να γεράσει».

Ηχώ από τη στέρνα του χρόνου

Όπως ένα γιοφύρι, ένα κάστρο, ακόμα κι ένα δέντρο (στο κάθε τι κοιμάται ένα τραγούδι, έγραψε ο Ρίλκε), έχουν την ιστορία τους, γιατί όχι και η ταπεινή κρεβάτα (σάλα) ενός κάποτε σχολείου χτισμένο στην Πίνδο από χρυσάφι φιλογενών χωριανών εμπόρων το 1888. Κάποτε ναι, ήταν ένα σχολείο, έγινε σποδός το 1943, μα μένει η μνήμη του.

Λοιπόν, για την κρεβάτα της μνήμης ο λόγος, για την απέραντη (μετρημένος ο χώρος της με το παιδικό πασέτο που μετράει τις καλοκαιρινές ημέρες και τις βρίσκει απέραντες). Η βορεινή πλευρά της έβλεπε στην αυλή της εκκλησίας Αγίου Νικολάου, προστάτη οδηπορούνταν και θαλασσομάχων εμπόρων του χωριού. Πολλά, πολλά τα παραθύρια της, άνοιγαν προς τα επάνω, τα λέγανε «γαλλικά». Μνημονεύεται χαλάζι σαν κάστανο μοιράζοντας με τις βίσκες. Χτύπησε σαν ώρα μόνο το μισό χωριό, το άλλο μισό ηλιόλουστο – τέλη του Μάη θα ήταν. Χαζούλης ο καντηλανάφτης του Αγίου Νικολάου δεν κρύφτηκε σε εώπορτα το ζούδιο, παρά το έκανε χάζι. Του έγινε το κεφάλι σφηκοφωλιά, κουράστηκε ο γιατρός να ράβει πληγές.

Τότε γίνανε θρύψαλα όλα, μα όλα τα τζάμια της κρεβάτας. Κάλεσε η δασκάλα γειτόνισσες να καθαρίσουν γρήγορα μη και τα πάρουν οι διάολοι και σφαχτούν. Σωροί τα γυαλιά. Δεν είχε διάλειμμα, κουνιόνταν στα θρανία τους τα πιτσιρίκια όπως ποντικός στη φάκα. Κέρβερος η δασκάλα με τη βέργα της και ας κατουρήθηκαν μερικά.

Στο βάθος της κρεβάτας πίνακας από έζυλο καρυδιάς, στο μπόι δεκάχρονου αγοριού με σκαλισμένα ανάγλυφα ονόματα ευεργετών του χωριού. Στεφάνων τον πίνακα δικάφαλος αετός με ανοιγμένες φτερούγες.

Στα διαλείμματα, με τις κακοκαιρίες γίνονταν στην κρεβάτα το «σώσε». Πιασμένες χέρι-χέρι οι κοπέλες έκαναν κύκλους' τραγουδούσαν το «περνάει, περνάει η μέλισσα» μα προτού πούνε «με τα μελισσόπουλα», θέλεις άελα, θέλεις επίτηδες, κύμα αγοριών, παίζοντας κυνηγητό, τις ξάπλωνε στο πάτωμα. Αγοροκόριτσα αυτές, ύαινες, έτρεπαν τον «οχτρό» εκτός στέγης να βρέχονται στην αυλή. Παρατηρητής η μαύρη η δασκάλα με τη βέργα στο χέρι' ποιος ν' ακούσει τη φωνούλα της. Αμπάρωναν την πόρτα της κρεβάτας οι μέλισσες-σφήκες με τα μελισσόπουλα' στο κρύο τα παιδόπουλα...

Μέρα βροχερή, χιονόνερο. Κέρβερος η κυρά δασκάλα επέπτευε

στην κρεβάτα, ο δάσκαλος πετάχτηκε ως το ταχυδρομείο, ακριβώς απέναντι από την είσοδο του σχολείου, να παραδώσει έγγραφο «επί αποδείξει». Ψηλοκουβέντιαζε με τον τηλεγραφητή όταν ακούστηκαν ουρλιαχτά, σκούγγατα, να βγαίνουν από το σχολείο. Πηδώντας σκαλοπάτια, στάθηκε αποσβολωμένος, αντίκρυσε άγρια σκηνή. Ο Σχολάρχης με τις χερούκλες του να κατακεφαλιάζει αγόρια (συστεγάζονταν σχολαρχείο και δημοτικό), κοριτσάκια πεσμένα στα γόνατα να κλαίνε και η δασκάλα όρθια, με γουρλωμένα μάτια από φρίκη, να βλέπει στα πόδια της ανθρώπινες νεκροκεφαλές...

Όταν ηρέμησαν και επέστρεψαν τα καύκαλα στο κοντινό οστεοφυλάκειο - καταπακτή, όπου ανακατωμένα τα οστά αθών και πονηρών, ο δάσκαλος μίλησε. Με σκυμμένο κεφάλι άκουγαν οι «ιερόσυλοι», σκουπίζοντας με τα μανίκια τους σάλια και δάκρυα. Είπε: Φτάνουν τα δάκρυα. Αυτά τα κόκκαλα μπορεί

γοερά. Ο δάσκαλος κέρδισε πάλι την ψυχή τους. Ποιος να ξέρει αν εκείνη την ώρα έπεσε μέσα τους και βλάστησε ο σπόρος της «ευθύνης». Μπορεί και ο δάσκαλος να ψυχανεμίστηκε τη μοίρα των τριών τολημικών παιδιών. Ο πρώτος ίσως καλόγερος σε μοναστήρι με το σταυρό στο χέρι να αγρεύει ψυχές προς σωτηρία της δικής του. Ο άλλος ίσως αντάρτης, πολεμώντας για «την παγκόσμια λευτεριά» θαμμένος κάποτε σε βουνοκορφή. Ο

Φρίξου Τζιόδα

τρίτος, ο πλέον ευαίσθητος, μπορεί ταπεινός δάσκαλος να τριγυρνάει μια ζωή «από χωρίον εις χωρίον» μοιράζοντας την ψυχή του ως «ηγιασμένον άρτον».

Κάποτε γίνονταν αίθουσα διδασκαλίας και η κρεβάτα. Επαιρνε ο χώρος άλλες διαστάσεις όταν στο μάθημα της ιστορίας, να πούμε για τον Αλέξανδρο, έβαζε τ' αγόρια σε σειρά και τάξη για να καταλάβουν πως ήταν η παράταξη της μακεδο-

Σχολείο (1888-1943) και Εκκλησία (1778-1943) Δοβράς.

να ήταν της κυρα-μάνας σας που κάποτε σας ταχτάριζε στην αγκαλιά της κι εσείς τα περάσατε για παγνίδι, ξενοχτούσε πάνω από την κούνια σας όταν καρδοποινούσατε, τα ξέρετε. Τους θυμισε τις πρώτες στροφές του Ύμνου μας για τα κόκκαλα «των Ελλήνων τα ιερά».

Πλησίασε τους φταίχτες' σήκωσε το κεφάλι του ενός, του άλλου, του τρίτου' τα παιδιά τον κοιτάζαν, ήξεραν την αγάπη που τους είχε, ένα του φίλησε τα δάχτυλα' έκλαψαν πάλι, τώρα

νικής φάλαγγας' απέναντί τους τα κορίτσια μπουλούκι ως Πέρσες. Στην τρίτη σειρά της φάλαγγας μαθητής κρατούσε βέργα, μακριά σαν αυτές που ραβδίζουν τις καρυδιές, απέναντί του μαθήτριά, κρατούσε λιανόβεργα.

Ήταν αδύνατο ν' ακουμπήσει την πρώτη σειρά της αντίπαλης ομάδας χωρίς να λοχιστεί από τη «σάρισα», έτσι λέγονταν το μακρύ Μακεδονικό δόρυ. Τέλος, τα παιδιά διά βίου θα θυμνόταν τις μάχες στον Ισώ κ' στα Γαυγάμηλα, ακόμα

PIZAPEIO
ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΚΟ
ΚΕΝΤΡΟ
παραδοσιακά υφαντά
και κεντήματα
Μονοδένδρι Ζαγοριού
Τηλ. 26530 71382, 71119
Fax: 26530 71382

για τους πολεμικούς ελέφαντες και τα δρεπανιφόρα άρματα όπως τους έπαιρνε το νου ο δάσκαλος με την αφήγησή του. Εκείνα τα παιδιά, εκείνου του καιρού, δεν είχαν τηλεόραση, μα η φαντασία τους πλούτιζε από το λόγο του δασκάλου και της γιαγιάς ή της ευρηματικής γειτόνισσας (αρκούδες οι καλές, αλεπούδες οι πονεμένες, δράκοι και όχεντρες δικάφαλες, βασιλιάδες, βασιλοπούλες και βασιλόπουλα καβάλα σε φτερωτά άτια). Μα την αλήθεια, ποιος ξέρει να πει αν τα σημερινά παιδιά παρακολουθώντας τα παραδοσιακά κινούμενα σχέδια, γίνονται πιο ευφάνταστα από τα παιδιά που ρουφούσαν από το στόμα του παραμυθού το λόγο...

Κουνούσε την κεφαλή του ο σχολάρχης με τα καμώματα του δασκάλου, «τα εξωφρενικά» στην κρεβάτα, του «μαλλιαρού», όπως ιδιαίτερος τον αποκαλούσε. Απαιτούσε να του έρχονται στο σχολαρχείο μαθητές να γνωρίζουν ότι το «άδης, άγιος, αγνός...» δέχονται δασεία και τότε μία λέξη περισπαίται...

Συμφωνούσε με τις απόψεις του σχολάρχη η μεσόκοπη ανύμφευτη κυρα-δασκάλα. Με τίποτα δε δέχονταν τις αλλαγές. Εκεί, όπως είχε αυτή μάθει να διαβάζει, έτσι έπρεπε και να διδάσκει. Γλωσσαμήντωρ, του κερατά, αν και τη σκότωνε την καθαρεύουσα, σφόδρα αντίθετη με τον εκπαιδευτικό δημοτικισμό και με όσες ιδέες κουβάλησε από τη Μετεκπαίδευση ο δασκαλάκος. Αν πεις και για την πολιτική; να της ήταν δυνατό να ρίξει στα κατράμια της κόλασης Ελευθέριο Βενιζέλο και τους περί αυτόν βεελζεβούληδες.

Σ' ένα διάλειμμά της διάβασε ο δάσκαλος το παρακάτω τετράστιχο, ένθετο σε έκθεση μαθητή του με θέμα το χιόνι:

Α! Τι όμορφο είν' το χιόνι
που αγέρας το παγώνει
και το λιώνει τ' αεράκι
της βροχούλας το νεράκι...

– Κάπου το διάβασα αυτό, είπε αδιασταχτά εκείνη.

– Μα ασφαλώς δε θυμάσαι, ούτε και θα θυμηθείς ποτέ, η απάντησή.

Τρύπωσε σαν η βρεγμένη γάτα στην τάξη της, ίσως απορώντας πως ένα χωριόπαιδο μόρεσε να γράψει τόσο αψιγούς οκταστίχους, ούτε και θα θυμηθείς ποτέ, η απάντησή.

Μα και πραγματικό θέατρο παίζονταν στην κρεβάτα μια δυο φορές το χρόνο. Στο βάθος της μερακλής μαρμακόψης μαστόρεψε σκηνή θεάτρου' θα τη ζήλευσαν επαρχιακές πόλεις. Ευρύχωρη, λει-

Στήριξη και αντιστήριξη. Αμοιβαία ψυχο-σωματική συμβίωση. Το τονωτικό ποτό της τρίτης ηλικίας

σοφος Αριστοτέλης γράφει: «Η ψυχή και το σώμα αλληλοεπηρεάζονται μεταξύ τους. Και η συνήθεια της ψυχής αν αλλοιωθεί, αλλάζει και η μορφή του σώματος. Και πάλιν αν αλλοιωθεί η μορφή του σώματος αλλάζει και η συνήθεια της ψυχής».

Πολλοί αναλυτές-Κοινωνιολόγοι εκτιμούν πως, όσο κυλάει ο χρόνος και εξελίσσεται η ζωή, το ποσοστό των ανθρώπων της 3ης ηλικίας, θα αυξάνει συνεχώς και θα γίνουμε μια «Κοινωνία γερόντων». Μ' αυτές τις εκτιμήσεις, τα Κράτη αυξάνουν το ενδιαφέρον τους και τη φροντίδα για τη λύση προβλημάτων που είναι συνταξιοδοτικά, προνοιακά, νοσοκομειακά κλπ. Στη χώρα μας, ένα από τα μέτρα αυτά είναι και η ούσταση, ανά Δήμο, των

ραν πολλά, σ' όλους τους τομείς του επιστητού και της δημιουργίας, στη διάρκεια της τρίτης τους ηλικίας.

(Παρένθεση: Όταν συνταξιοδοτήθηκε, τον ίδιο χρόνο, μπορούσε να συνταξιοδοτηθεί γνωστός μου συνάδελφος. Δεν το έκαμε. Παραμένοντας, δεν είχε να κερδίσει τίποτε, μισθολογικά. Κάποτε, σε μεταγενέστερο χρόνο, που συναπαντηθήκαμε στον εργασιακό χώρο, και κάπως επιτιμητικά του μίλησα για την παραμονή του, αναγκάστηκε να μου εκμυστηρευτεί το πρόβλημά του, που ήταν ψυχολογικό. «Άκουσε, Σταύρο, δεν φεύγω, γιατί με τρομάζει η ιδέα τι θα κάνω την επομένη της συνταξιοδότησής μου». Όταν, εγώ, δεν έβλεπα την ώρα της συνταξιοδότησής

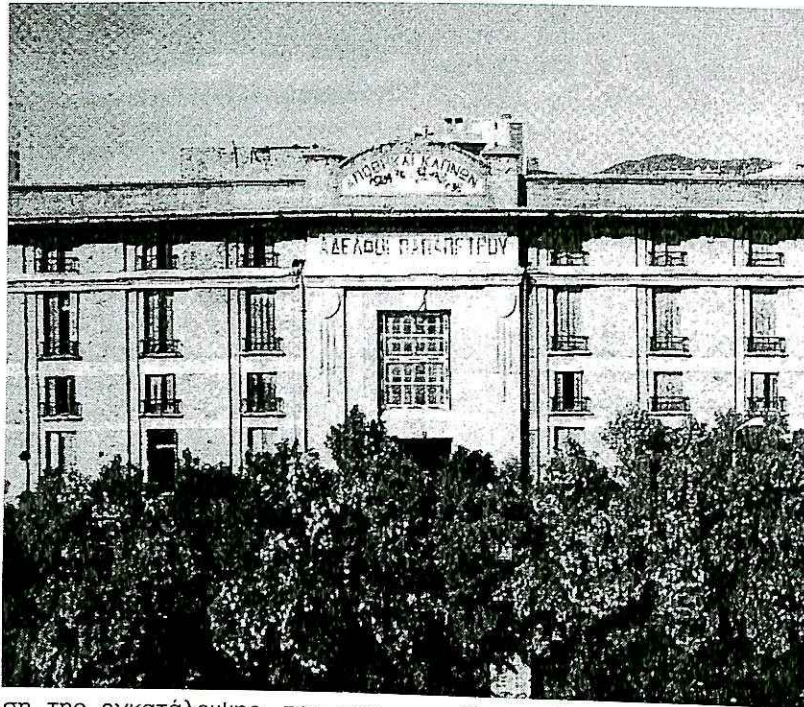
Μέσα στους πολύχρωμους
ατέλειους δρόμους,
μας κόπηκε η ανάσα.
Όξω απ' τις κατάμαυρες φά-
μπριες.

Γονάτισε η ψυχή μας.

Πάνος Χατζόπουλος

Κ Α Π Ν Ο Μ Α Γ Α Ζ Α Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΧΑΜΕΝΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ

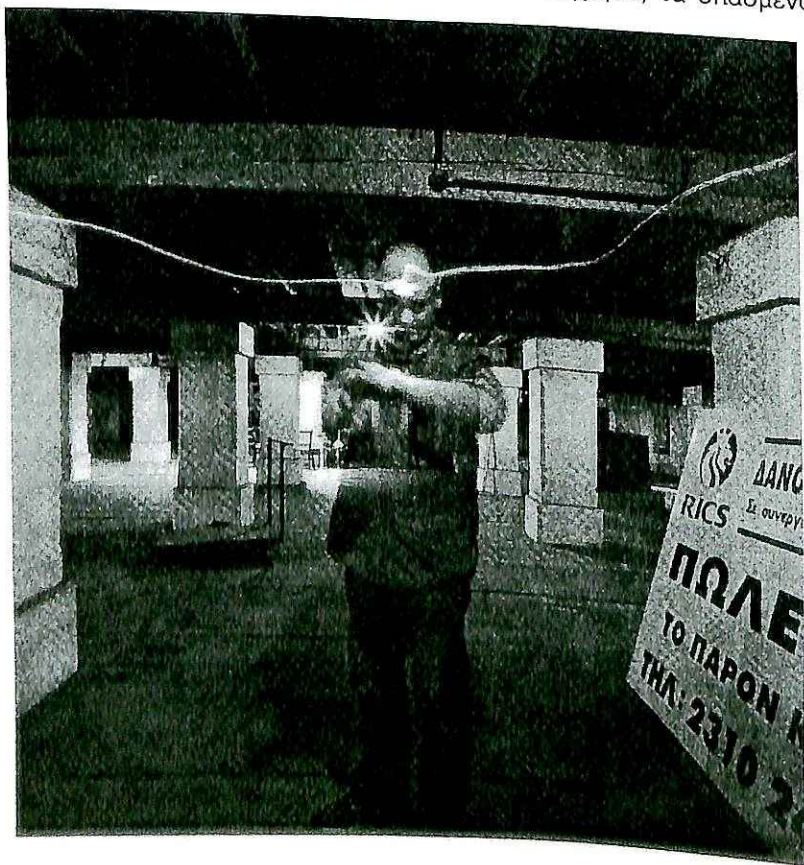
Γλυκερίας Χριστοδούλου

Μια σπουδαία εκδοτική προσπάθεια σε μορφή λευκώματος ήρθε στο φως το χρόνο που μας πέρασε από το συμπατριώτη μας Καμίλο Νόλλα. Γιος του γνωστού συγγραφέα από τη Βωβούσα Δημήτρη Νόλλα, κινεί το ενδιαφέρον του κοινού με αυτό το λεύκωμα που φέρει τον τίτλο «Καπνομάγαζα». Η πρόσκληση του φωτογράφου από το Δήμο Αγρινίου το Σεπτέμβριο του 2003 έδωσε το έναυσμα στον ίδιο να ταξιδέψει με το φακό του στις πόλεις που υπήρξαν κέντρα διακίνησης καπνού της μεταπολεμικής Ελλάδας και να βρεθεί έτσι στο Αγρίνιο, στο Βόλο, στη Δράμα, στην Καβάλα, στην Ξάνθη. Για όλες αυτές τις πόλεις σημεία αναφοράς στον πολεοδομικό τους χάρτη αποτελούν τα γνωστά καπνομάγαζα, χαρακτηριστικά κτήρια χτισμένα με πέτρα και ξύλο.

Χωρίς να έχει ιδιαίτερη γνώση σχετικά με την ιστορία του καπνού όπως λέει ο ίδιος ανακαλύπτει μέσα από την περιπλάνηση και την έρευνα πόσο σημαντική υπήρξε στην Ελλάδα όχι μόνο η καλλιέργεια του καπνού, αλλά και το εμπόριό του. Τον εντυπωσιάζουν σημαντικά τα πολυώροφα κτήρια με τα ψηλοτάβανα μονόχωρα σαλόνια, τα κλιμακοστάσια, οι ατελείωτοι διάδρομοι και οι εκτός λειτουργίας μηχανές. Επικεντρώνει εντούτοις τη φωτογράφιση στους εσωτερικούς χώρους που περικλείουν την ερειπιώδη κατάσταση των καταχωριασμένων ουτοπιών και των ελπίδων που στοιβάχτηκαν σ' αυτούς καθώς και την υγρή μυρωδιά του καπνού στα νοτισμένα ντουβάρια.

Καρπός αυτής της πολύχρονης και επίπονης προσπάθειας, το φωτογραφικό λεύκωμα στο οποίο ο Καμίλο Νόλλας καταγράφει και αποθανατίζει βιομηχανικά μνημεία της ιστορίας και παραγωγής καπνού στην Ελλάδα. Η πρώτη απλή ανάγνωση δίνει την αίσθη-

ση της εγκατάλειψης, της ερημιάς και είναι ορατό το τέλος μιας πορείας στην οποία η μοίρα ανθρώπων και υλικών ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη. Εδώ όμως φαίνεται η παρέμβαση του καλλιτέχνη που με το απλό, «φθαρτό» φίλμ που χρησιμοποιεί καταφέρνει να επαναπροσδιορίσει το περιεχόμενο της μνήμης. Γιατί η ζωή ενός τόπου αποτυπώνεται παντού και οι καπναποθήκες αποτελούν μέρος της βιομηχανικής κληρονομιάς με αναμφισβήτητη ιστορική, αρχιτεκτονική και πολιτιστική αξία.

Οι κενοί χώροι, τα σπασμένα

παράθυρα, τα πεταμένα πράγματα αφήνουν αδρά να εννοηθεί πως χάθηκαν σκηνές καθημερινές, κουβέντες και η ζωντάνια ενός υλικού και των ανθρώπων που το επεξεργάστηκαν. Η ματιά του καλλιτέχνη μιλά εύγλωττα για μια σιωπή στην οποία έχουν περιέλθει όλοι εκείνοι οι χώροι που για χρόνια έσφυζαν από ζωή. Λείπει εντελώς το κοινωνικό υποκείμενο γι' αυτό ο θεατής αναζητά να βρει περίπου τι έγινε, πόσο εργάτες δούλευαν εδώ, πόσο πληρώνονταν, τη μιζέρια, την εξαθλίωση αλλά και τους αγώνες, τους ήχους, τις κρυφές ερωτικές ματιές στα σαλόνια της επεξεργασίας ακόμη και το άρωμα καπνού μιας έντονης και παραγμένης καθημερινής ζωής.

Τελικά η απουσία του καπνού δίνει με έναν μαγικό τρόπο μυρωδιά στις ίδιες τις φωτογραφίες. Οι φωτογραφίες αυτές παίρνουν το λόγο να μιλήσουν για το χρόνο που πέρασε τον ακινητοποιούν περνώντας στην αιωνιότητα τα θέματα και τον αναδεικνύουν ως πρωταγωνιστή της συλλογής.

Όλα τα παραπάνω καθιστούν το φωτογραφικό λεύκωμα του Καμίλλο Νόλλα εξαιρετικό πόνημα που δημιουργεί ισχυρά ερείσματα για την καταγραφή όλων των παραπάνω και την ελπίδα ότι τα κτήρια έχουν τη δική τους δυναμική, αυτή που τους επιτρέπει να αλλάζουν ζωές και χρώματα.

Οι κενοί χώροι, τα σπασμένα

Λίγα λόγια για το φωτογράφο

Ο Καμίλο Νόλλας γεννήθηκε στο Παρίσι. Σπούδασε φωτογραφία στη Λιέγη, στη Λυών και στην Αθήνα. Από το 1992 εργάζεται ως ανεξάρτητος φωτογράφος και ως δάσκαλος φωτογραφίας. Έχει συνεργασθεί με έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα, με εκδοτικούς οίκους, με δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς. Ως δάσκαλος φωτογραφίας εργάζεται στη Λαϊκή Επιμόρφωση του Δήμου Αθηναίων και στο κοινό πρόγραμμα «city streets» του British Council και του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής (ΙΜΕΠΟ).

Μαρίας Τσούπη

Η κοινωνική διάσταση της (δια)τροφής στην παραδοσιακή κοινότητα

Πάπυγκο Ζαγοριού (19ος-20ος αιώνας)

Βιβλιοπαρουσίαση

Χάμπουργκερ, τσούτ, ντόνατς, κρουασάν, σάντουιτς, χοτ-ντογκ και βάλε.

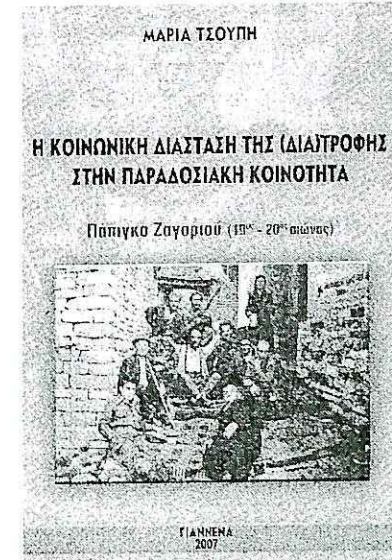
Μεταλλαγμένα, τοξίνες, όρμόνες, συντηρητικά και χίλια δυο άλλα που ακούμε καθημερινά.

Και τι είναι όλα αυτά; Μα είναι η τροφή μας. Αυτά τρώμε σήμερα, αυτά μαγειρεύουμε, αυτά τρώνε τα παιδιά μας. Τροφή εμποτισμένη με φάρμακα, λιπάσματα, χημικά, συντηρητικά. Κι όμως, τα τρώμε γιατί δεν μπορούμε να κάνουμε αλλιώς.

Και ως ένα βαθμό μας καθορίζουν. Το τι τρώμε, το πως το τρώμε, το πού τρώμε είναι εν μέρει η εικόνα μας, η εικόνα της οικογενειακής και κοινωνικής ζωής μας. Ετσι ήταν πάντα. Η τροφή, η διατροφή, οι διατροφικές συνήθειες ήταν μέρος της κοινωνικής μας ζωής και όχι απλά ανάγκη βιολογική.

Το πως λοιπόν η (δια)τροφή καθόριζε παλιά, τον 19ο και τον 20ο αιώνα της ζωής μας, τη ζωή του μικρού μας τόπου εκεί στα βουνά, του Πάπυγκο περιγράφει και αναλύει η Μαρία Τσούπη στο εν λόγω βιβλίο της.

Η επιλογή του Πάπυγκο για τη μελέτη της Μαρίας δεν έγινε τυχαία. Από την πλευρά της μητέ-

ρας της η Μαρία κατάγεται από εκεί αλλά το Πάπυγκο αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα χωριού της περιοχής Ζαγοριού αλλά και της ευρύτερης του Νομού Ιωαννίνων όπου πολλές αλλαγές και ανακατατάξεις παρατηρήθηκαν στον κοινωνικό και εν γένει στον πολιτισμικό χαρακτήρα του.

Πρόκειται λοιπόν για μία μελέτη που καλύπτει απόλυτα και με πληρότητα όλες τις πλευρές του θέματος: τους παράγοντες που προσδιορίζουν τη διατροφή, το χώρο, την οικονομία, τις τοπικές καλλιέργειες, το κλίμα, την κοινωνική

συμπεριφορά, το πώς συνδέεται η διατροφή με τη θρησκευτική αντίληψη, την επίδραση της διατροφής στη λειτουργία του καθημερινού λόγου. Είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι η συγγραφέας παραθέτει άπειρες παροιμίες που σχετίζονται με τη διατροφή, ευχές ή κατάρες.

Καταπληκτικές είναι οι μαρτυρίες γυναικών του Πάπυγκο που περιγράφουν «το τι τρώγαμε». Σφαιρικά καλύπτεται και ο κύκλος του εορτολογίου καθώς και ο κύκλος της ζωής: από τον ιερό άρτο μέχρι το μπουκανικό και τις τηγανίτες, από το χάψαρο και τα καλούδια της «παπαρούνας» μέχρι τις σταυροκ'λούρες που τις έλεγαν «δουξάρια», από τα μπόλια τις λαλαγγίτες και την κρεασόπιττα της πρωτοχρονιάς μέχρι το σ' τάρ (το σιτάρι) και τα αναπάψαμα.

Τα οικιακά σκεύη, τα σίφιρα τα απολύτως απαραίτητα για την παρασκευή των φαγητών παραλεύουν στο παπιγκιώτικο μαγειριό: ο γάστρος και τα μπουχαριά αναδύουν καπνούς και γαργαλιστικές μυρωδιές, τα πανηγύρια και τα ζιαφέτια «ζωντανεύουν» στο βιβλίο της Μαρίας με τη βοήθεια βέβαια και νοσταλγικών ασπρόμαυρων φωτογραφιών.

Κατά την άποψή μου το βιβλίο είναι σημαντικό για δύο λόγους:

Πρώτον γιατί η προσέγγιση ενός τέτοιου θέματος, η θεώρηση δηλαδή της κοινωνικής συμπεριφοράς ανθρώπων μιας κοινότητας σε συγκεκριμένο χρόνο με γνώμονα τη διατροφή είναι θέμα πρωτότυπο και μάλλον σπάνιο. Απ' όλες τις πλευρές ο στόχος αυτός της συγγραφέως πέτυχε απόλυτως.

Δεύτερον γιατί η Μαρία καθορίζει με το βιβλίο της να «διασώσει» όχι μόνο τα φαγητά, τις συνήθειες της διατροφής κλπ, αλλά κυρίως κατορθώνει να «διασώσει» τις μνήμες μας. Τις μυρωδιές και τις γεύσεις μας.

Τα συναισθήματά μας γύρω και μέσα από τα πανηγύρια, τους γάμους, τα ζιαφέτια, τα τραπέζια της χαράς αλλά και της λύπης.

Πολύ σωστά η ίδια επισημαίνει: το σύγχρονο σύστημα διατροφής εντάσσεται στους κανόνες της παγκοσμιοποίησης και δεν δηλώνει την τοπική πολιτισμική ταυτότητα.

Σήμερα η τροφή εκτίθεται και ο τρόπος παρασκευής της ευτελίζεται στα ΜΜΕ και κυρίως στην τηλεόραση όπου χοντρές κυρίες με χρυσά δαχτυλίδια και άσχετες νεαρές υπάρξεις μας δείχνουν καθημερινά πως να φτιάξουμε εξάισια φαγητά ή ωραίες πίτες! Τι γκούντα-λα είναι αυτά;

Εμείς όμως που παίξαμε το χάψαρο και φάγαμε αραποντόπις ή αραδότης από τα σκληρά δουλεμένα χέρια των μανάδων και των γιαγιάδων μας μέσα από το βιβλίο της Μαρίας θα φέρνουμε ξανά και ξανά στον ουρανό μας όλες εκείνες τις υπέροχες γεύσεις. Και μαζί όλα τα έθιμα κι όλα τα ήθη της αλλοτινής ζωής. Όπως και εκείνα τα ζ'μπέκια που έφτιαχνε και η δική μου γιαγιά κι η γιαγιά της Μαρίας, η Στέφια.

Ελένη Σκούρτη
Αθήνα Οκτώβρης 2008

Το βιβλίο
«Το Αρχείο
του Ν. Χαντέλη»
του Αποστόλου
Παπαθεοδώρου
στο Μουσείο της Αττά-
λειας Μ. Ασίας

Εκπρόσωπος του νεοϊδρυθέντος (2007) Μουσείου της Αττάλειας Μικράς Ασίας εξήγησε από την Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδος διάφορα βιβλία σχετικά με την Ιστορία της Αττάλειας, προκειμένου να εμπλουτίσει και τη βιβλιοθήκη του, μεταξύ των οποίων και «το Αρχείο του Νικολάου Χαντέλη» (Παπαθεοδώρου Αποστόλου Π. Το Αρχείο του Νικολάου Χαντέλη Διερμηνεία του Ελληνικού Γενικού Προξενείου Ιωαννίνων (1901-1913). Υποπροξένου στην Αττάλεια Μικράς Ασίας (1914-1917) Αθήνα, Γιάννινα, Δωδώνη, 2002, ISBN 960.385-155.81), «για τις έρευνες των ενδιαφερομένων», αντίτυπο του οποίου ευχαρίστως απέστειλα στην Εθνική Βιβλιοθήκη διά τα περαιτέρω.

Πιστεύω ότι το νεοϊδρυθέν αυτό Μουσείο της Αττάλειας στην Τουρκία, με τις ανωτέρω ενέργειες, αποτελεί ένα ηχηρό παράδειγμα και προς τις αντίστοιχες Υπηρεσίες και ιδιωτικές Οργανώσεις Μουσεία Βιβλιοθήκες κλπ, εν Ελλάδι, για τον ανάλογον εμπλουτισμό και «για τις έρευνες των ενδιαφερομένων», και δη των Ζαγορισίων και λοιπών Ηπειρωτών, και τη στοιχειώδη, κατά τόπους τουλάχιστον, τοπογραφία μας και περαιτέρω προβολή της!

Α.Π.Π.

Περί παραδοσιακής διατροφής....

«Τα τελευταία χρόνια έχουν πληθύνει οι μελέτες που εστιάζουν στην τροφή ως ένα συστατικό στοιχείο του πολιτισμού. Πλέον, το επίκεντρο είναι η διατροφή ως ένα σύστημα συμπεριφοράς που απεικονίζει την οργάνωση της οικονομίας, τις κοινωνικές σχέσεις, τις πολιτισμικές ταυτότητες, τους έμφυλους ρόλους. Πρόκειται για ένα πλαίσιο που μας επιτρέπει να κατανοήσουμε τις κοινωνικές δομές σε διάφορες ιστορικές περιόδους, καθώς και τη διαδικασία των αλλαγών, οι οποίες εγγράφονται στη διατροφή, που αναδεικνύεται σε συμβολικό κεφάλαιο.

Η ανά χείρας μελέτη της Μαρίας Τσούπη είναι προϊόν αυτού του ενδιαφέροντος. Επιπλέον, αποτελεί συνέχεια του ενδιαφέροντος της συγγραφέως τόσο για τον υλικό πολιτισμό όσο και για το Ζαγόρι. «Το παρόν βιβλίο είναι μια προσπάθεια προσέγγισης αυτής της αθέατης πλευράς, της πνευματικής και κοινωνικής ζωής που υποκρύπτει η διατροφή», υπογραμμίζει στην Εισαγωγή της. Η ίδια είναι Ζαγορίσια, οπότε έχει βιωματική σχέση με το υλικό αλλά και εποπτική σχέση με τις πηγές και τη βιβλιογραφία για το Ζαγόρι»

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τον πρόλογο του Καθηγητή της Λαογραφίας κ. Ευάγγελου Αυδίκου, στο βιβλίο της Μαρίας Τσούπη: **Η κοινωνική διάσταση της (δια)τροφής στην παραδοσιακή κοινότητα - Πάπυγκο Ζαγοριού (19ος - 20ος αιώνας).**

Το Δ. Σ. του Πολιτιστικού Συνδέσμου Ζαγορισίων και ο Εξωραϊστικός Σύλλογος Πάπυγκο παρουσίασαν το βιβλίο την Τετάρτη 26 Νοεμβρίου 2008 και ώρα 8.00 μ.μ. στην αίθουσα εκδηλώσεων της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών (ΕΗΜ). Μίλησαν: **Μιχαήλ Αράπογλου**, Αρχιτέκτονας, Δρ. Κοινωνικής και Οικονομικής Γεωγραφίας, **Αποστόλης Παπαϊωάννου**, Καθηγητής της Ιστορίας Νεοτέρων Χρόνων και Νεοελληνικού Πολιτισμού. Κείμενα διάβασε η **Ελένη Σκούρτη**, φιλόλογος. Συντόνισε ο δημοσιογράφος **Φιλήμονας Καραμήτσος**.

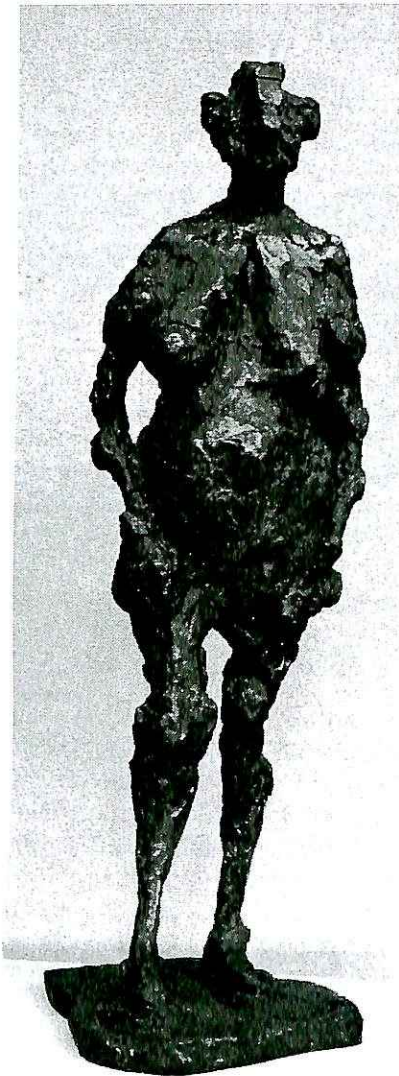
ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΔΥΟ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

Έκρηξη αισθητικής και φαντασίας

Του ΧΡΗΣΤΟΥ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Δύο γνωστοί εικαστικοί καλλιτέχνες που ζουν και εργάζονται στα Ιωάννινα πραγματοποιήσανε τα εγκαίνια των ατομικών εκθέσεών τους την περασμένη Τετάρτη. Παρόλο που η γλύπτρια **Ευδοκία Παπαγεωργίου** και ο ζωγράφος **Πέτρος Λαρδάς** είναι γνωστοί στην πόλη από την εικαστική δράση τους αλλά και με την έμπρακτη ανάμιξη τους στα κοινά της πόλης (η κα Παπαγεωργίου ως διευθύντρια του Εικαστικού εργαστηρίου και ο κ. Λαρδάς ως πρώην γραμματέας του ΠΑΣΟΚ στη Νομαρχιακή Επιτροπή Ιωαννίνων) οι ατομικές τους εκθέσεις αποτελούν πάντα πολιτιστικό γεγονός για τα Ιωάννινα ανεξαρτήτως... εντοπιότητας.

Τα έργα της Ευδοκίας Παπαγεωργίου είναι μια έκρηξη της φαντασίας που πλάθει ένα στατικό κι όμως συνεχώς μεταβαλλόμενο χώρο. Παρότι θα έπρεπε να θεωρείται δεδομένη η δύναμη του γλυπτού να μην στέκεται ως κάτι «ψυχρό» στα μάτια του θεατή, είτε η αμάθεια, είτε πολλές φορές οι κυνικές εποχές που μας έχουν μάθει σε μια τετράγωνη ορθολογική αντιμετώπιση των παραγμάτων, μας στερούν την δυνατότητα και την χαρά να παρατηρούμε την πλαστικότητα της τέχνης, την ομορφιά της μεταμόρφωσης της στατικότητας σε κίνηση.

Τα έργα της Παπαγεωργίου επαναφέρουν αβίαστα ακριβώς αυτή την χαρά σε όσους προτιμούν

ακόμα να παρατηρούν από το να κοιτάζουν. Η χρησιμοποίηση διάφορων υλικών, ο πειρατισμός και οι διαφορετικές φόρμες που διαφαίνονται στα έργα μαρτυρούν και τις διάφορες φάσεις της καλλιτεχνικής πορείας της γλύπτριας, έναν καλώς εννοούμενο αντικομφορμισμό αλλά και την μόνιμη ανησυχία που συνιστά ακρογωνιαίο λίθο της έμπνευσης. Αν υποθέσουμε ότι η έκθεση αποτελεί την φωτογραφία του τότε και του τώρα της καλλιτεχνικής ανυπομονούμε και για το αύριο!

Πολύ ευχάριστο το ότι παραβρέθηκε αρκετός κόσμος στα εγκαίνια. Ευχάριστο για την ίδια την γλύπτρια φυσικά αλλά και για τους πολίτες που αφιέρωσαν λίγο από το χρόνο τους για να την τιμήσουν με την παρουσία τους. Είναι σημαντικό για όποιον ενδιαφέρεται για την τέχνη να περάσει μια βόλτα από την γκαλερί Αμυγδαλή στην οποία και θα φιλοξενηθεί η έκθεση, ενώ και οι παρευρισκόμενοι προχθές κατά πάσα πιθανότητα θα την επισκεφθούν εκ νέου μιας και, λόγω του περιορισμένου χώρου και του συγκεντρωμένου κόσμου, ήταν δύσκολο να παρατηρήσουν με άνεση όλα τα έργα την ημέρα των εγκαίνιων. Στα θετικά της εκδήλωσης η σύντομη αλλά χρήσιμη τοποθέτηση της καθηγήτριας της Ιστορίας της Τέχνης **Δώρας Μαρκάτου** αλλά και η παρουσία του δημάρχου της πόλης κ. **Νίκου Γκόντα**.

Ο Πέτρος Λαρδάς

Η έκθεση του Πέτρου Λαρδά στο Θυμωμένο Πορτραίτο χωρίζεται κυρίως σε δύο θεματικά μέρη: την «Γονιμότητα» και την «Θάλασσα». Η ιδιαιτερότητα του Λαρδά, κατά την προσωπική μας άποψη, έγκειται στο γεγονός ότι κυριαρχούν δύο τάσεις το έργο του, τάσεις εκ διαμέτρου αντίθετες που όμως ο ζωγράφος χαλιναγωγεί με αξιοθαύμαστη ισορροπία. Αφ' ενός υπάρχουν έργα εμπνευσμένα από την καθημερινότητα (με τους πίνακες «Λαϊκή Αγορά» και «Τα αντράκια της θάλασσας» να ξεχωρίζουν) και αφ' ετέρου ορισμένοι πίνακες ξεχειλίζουν από σουρεαλιστικά -ενίοτε και μεταμοντέρνα- στοιχεία και θέματα. Και στην περίπτωση του κ. Λαρδά έχουμε μια πηγαία έκρηξη της φαντασίας (στην συγκεκριμένη περίπτωση υπάρχει και η χρήση θεμάτων «fantasy») ενώ και η φιλική ατμόσφαιρα του Πορτραίτου βοηθά στην άνετη παρατήρηση των έργων.

Τα έργα που εκθέτονται διατίθενται προς πώληση ενώ αρκετά ανήκουν ήδη σε προσωπικές συλλογές που μας ενημερώνει και το κατατοπιστικό φυλλάδιο που διατίθεται στην έκθεση. Στα θετικά της εκδήλωσης η σύντομη αλλά χρήσιμη τοποθέτηση της καθηγήτριας της Ιστορίας της Τέχνης **Δώρας Μαρκάτου** αλλά και η παρουσία του δημάρχου της πόλης κ. **Νίκου Γκόντα**.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΓΑΠΙΟΥ ΤΟΛΗ

Ο άνθρωπος αυτός, ο πασίγνωστος για το μεγάλο του έργο που δεν είναι άλλος από τον Αγάπιο Γ. Τόλη, γέννημα και θρέμμα της Μπάγιας, Ζαγορίου, ο πασίγνωστος Αγάπιος και το Λαογραφικό του Μουσείο.

Γεννήθηκε, μεγάλωσε, έζησε, δημιούργησε τον θησαυρό αυτό στο χωριό του, που τόσο πολύ αγάπησε και αγαπήθηκε. Άνθρωπος με όραμα για την Λαογραφική παράδοση και την συλλογή των αντικειμένων παντός είδους, που να θυμίζει τα ήθη και τα έθιμα, την ιστορία, την λαογραφία και την καθημερινότητα της ζωής των ανθρώπων, να θυμίζει την θλίψη, τον πόνο, την ξενιτιά και τη χαρά σε κάθε βήμα της ζωής των.

Δημιούργησε με τη δουλειά του στο χωριό μια πολύ αξιόλογη ακίνητη περιουσία, που μαζί με τον πλούτο της συλλογής του αποτε-

λούν κάτι το ξεχωριστό στο Ζαγόρι μας. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει και για την απλόχερη βοήθεια στο κτιριακό, συγκρότημα του υπό λειτουργία Μουσείου από την Νομαρχιακή μας Αυτοδιοίκηση.

Όλο αυτό το είναι του, ο Αγάπιος Τόλης αποφάσισε με την οριστική και ιστορική του απόφαση να αφήσει στο Νεοϊδρυθέν Νομικό πρόσωπο ιδιωτικού Δικαίου, αποτελούμενο από το επιταμείο Συμβούλιο που αυτός επέλεξε, με πρόεδρο τον ίδιο και μέλη τους κάτωθι κατ' αλφαβητική σειρά.

ΤΟΛΗΣ ΑΓΑΠΙΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΜΕΛΗ
ΒΛΑΧΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ
ΔΕΡΒΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΥΝΤΑΞ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΝΟΜΑΡΧΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΜΠΟΥΡΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ
ΣΑΪΝΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ
ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΥΝΤΑΞ. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ

Είναι μια ιστορική στιγμή για το χωριό του, για το Ζαγόρι, για τον πλούτο του Λαογραφικού Μουσείου Κήπων.

Ας ευχηθούμε όλοι από καρδιάς δύναμη και μακροχρόνια στο νέο Ίδρυμα και στο νεοσύστατο Νομικό Πρόσωπο προς όφελος του κοινωνικού συνόλου και την προβολή της παράδοσης.

Στον Αγάπιο Τόλη, τα πιο θερμά συγχαρητήρια για την τεράστια προσφορά της συλλογής του «ΕΙΝΑΙ ΤΟΥ» και ας μνημονεύεται το όνομά του στον κατάλογο των Δωρητών-Ευεργετών της Ηπείρου και ειδικά του Ζαγορίου μας.

Να είσαι πάντα καλά Αγάπιε.

Γ.Τ.

Κήτιο Οκτώβριος 2008

Ο εφετεινός πανηγυρικός στον «Τύμβο της Γκραμπάλας»

Τιμή και δόξα στους ήρωες αγωνιστές της Γκραμπάλας

Οι χειμώνες στην Ήπειρο έρχονται νωρίς. Έτσι έγινε και στα τέλη Οκτωβρίου - αρχές Νοεμβρίου του 1940 όταν άρχισε η Ιταλική επίθεση στην πατρίδα μας και η ροή εκείνων των δραματικών γεγονότων έγραψε σελίδες δόξας της Ελληνικής Ιστορίας.

Νύχτα 2 προς 3 του Νοεμβρίου. Το ύψωμα της Γκραμπάλας έτρεξε και φεγγαβολούσε σαν πυροτέχνημα. Δύο εχθρικά τμήματα από την βόρεια και ανατολική πλευρά σκαρφάλωσαν βράχο-βράχο, αιφνιδίασαν τον Ελληνικό λόχο, που βρίσκονταν εκεί δαρμένους από τις οβίδες του εχθρικού πυροβολικού και πάτησαν την στρατηγική σημασία για τον αγώνα κορυφή.

Η Μεραρχία με μεγάλη ανησυχία διέταξε να ανακαταληφθεί πάση θυσία η κορυφή της Γκραμπάλας, γιατί διαφορετικά οι συνέπειες για τον αγώνα θα ήταν ολέθριες.

Ο Στρατηγός - Διοικητής της 8ης Μεραρχίας Κατσιμήτρος ήταν κατηγορηματικός. Καμιά μετακίνηση προς τα πίσω ούτε και πυρομαχικών. Πόλεμος μέχρις εσχάτων για ανακατάληψη της κορυφής.

Στις 5 το πρωί, που κόπασε η βροχή το Ελληνικό Πυροβολικό άρχισε να χτυπάει τη Γκραμπάλα. Μόλις σώπασε, οι λόχοι της αντεπίθεσης ώρμησαν, με τους αξιωματικούς μπροστά, διά της λόγχης. Κάτω χαμηλά ακούγονταν από ψηλά η ιαχή «Αέρα». Πιάστηκαν χέρια με χέρια ήταν κάτι το συγκλονιστικό. Οι εχθροί δειλίασαν, πάλαιψαν για λίγο, οι εφεδρείες τους αργούσαν, στο τέλος λύγισαν και αποδεκατισμένοι πήραν τον κατήφορο.

Τα παλικάρια μας πήραν το ύψωμα της Γκραμπάλας γράφοντας με το αίμα τους, μία από τις

πιο λαμπρές σελίδες της Ιστορίας μας. Τίμησαν το ιερό σύμβολο, την αιματοβαμμένη σημαία που μπροστά μας βλέπουμε εκείνου του ηρωικού αγώνα. Με τη σημαία αυτή, που φυλάσσεται στα Πεδινά, τυλίχτηκε το σώμα ήρωα ανθυπολοχαγού Χατζόπουλου.

Με την ημέρα το πυροβολικό μας χτυπούσε τα Ιταλικά τμήματα και τα ανάγκαζε σε σύμπτυξη στα Καλύβια της Αρίστης, στο Μεσο-

είχαν το φόβο μήπως πλευροκοπηθούν και αποκοπούν από τις βάσεις του ανεφοδιασμού τους.

Του ΣΤ. ΝΑΤΣΑ

Θα συγκέντρωναν άλλη μια φορά τις προσπάθειές τους εκεί στα ύψωμα, που τους έφραζαν το δρόμο: Γκραμπάλα, Ψηλοράχη, Ασόνισσα.

Η επίθεση των Ιταλών ξαναρχίζει στις 7 Νοέμβρη παραμονή των αξιαρχών, ύστερα από φοβερό βομβαρδισμό.

Στις 10 η ώρα ένα Ιταλικό τμήμα καταφέρει να σκαρφαλώσει από τη νότια πλευρά και να απωθήσει το Ελληνικό τμήμα.

Άμεση και σφοδρή ήταν η αντεπίθεση των Ελληνικών Εφεδρειών, μία επίθεση ζωής και θανάτου διά λόγχης.

Η πάλη ήταν πολύ σκληρή. Παιζονταν όλα για όλα. Η η Γκραμπάλα έμενε στα χέρια των Ελλήνων ή το Μέτωπο του αγώνα θα έσπαζε.

Τελικά τα παλικάρια μας με το αίμα και τη θυσία τους ανάγκασαν τους εισβολείς να υποχωρήσουν οριστικά από το ιστορικό ύψωμα της Γκραμπάλας.

Από την άλλη μέρα η επιθετική εξέλιξη των Ιταλών εισβολέων στάματησε και οι κινήσεις τους είχαν περισσότερο αμυντική και όχι επιθετική μορφή.

Ο κ. Στ. Νάτσας, εκφωνεί τον πανηγυρικό της ημέρας

βούνι και στον Παρακάλαμο.

Στις τρεις-τέσσερις μέρες που ακολούθησαν οι Ιταλοί δεν τόλμησαν να τροφοδοτήσουν την επίθεσή τους. Όσο το Καλπάκι κρατούσε και τα σημαντικά παρατηρητήρια της Γκραμπάλας και της Βελλάς δεν ήταν στα χέρια τους,

Το βράδυ της επόμενης μέρας οι ασύρματοι της 8ης Μεραρχίας έπιασαν το εξής τηλεγράφημα μεταξύ των Ιταλών:

«Είμαστε υποχρεωμένοι να αναστείλουμε προσωρινά την επίθεση και να περιμένουμε ενισχύσεις. Οι Έλληνες, που είναι γνωστοί για το πείσμα τους, ωργάνωσαν από καιρού της ειρήνης το τραχύ και ανώμαλο έδαφος της Ηπείρου με τέτοια μεθοδικότητα, ώστε κάθε βράχος αποτελεί μια φωλιά πολυβόλων και κάθε σπήλαιο μία θέση άμυνας.

Παρουσιάζουν δέ τόση λύσσα στον αγώνα, ώστε χρειάζονται περισσότερα και ισχυρότερα μέσα για να τους εκδιώξουμε.

Αλήθεια από πού;

Αυτά έλεγαν οι Ιταλοί μετά την ήττα, που υπέστησαν στην Γκραμπάλα.

Η εκδήλωση, που σήμερα και κάθε χρόνο πραγματοποιούμε εδώ στο Ιστορικό ετούτο ύψωμα, είναι ο ελάχιστος φόρος μνήμης, τιμής και δόξας στους ήρωες της Γκραμπάλας και του έπους του 40.

Υποκλινόμαστε με ευλάβεια στον αγώνα και τη θυσία τους για μία Ελεύθερη Ελλάδα.

Ο Άγγελος Τερζάκης στο βιβλίο του «Εποποιία του 40» γράφει:

Πέρα από τον πάταγο των αυτοκρατοριών, που γκρεμίζονται, θ' απομείνει ν' ακούγεται μέσα στον αποκαωμένο κόσμο, λιανό και κρυστάλλινο, ερημικό και άτρεμο το εωθινό, που σήμανε η σάλπιγγα πάνω στον Ελληνικό βράχο μια φθινοπωρινή αυγή.

Τιμή και δόξα στους ήρωες αγωνιστές της Γκραμπάλας και του έπους του 40.

Στ. Νάτσας

Μια κραυγαλέα απουσία

Προς

Τον κ. Δήμαρχο Καλπακίου

Πολλά χρόνια τώρα στα αιματοβαμμένα χώματα της Γκραμπάλας, οι Αρχές του νομού, Πολιτικές Στρατιωτικές κ.λ. τιμούν με την παρουσία τους τη μνήμη αυτών που έπεσαν υπέρ βωμών και εστιών για τη λευτεριά μας. Αυτών που υπήρξαν οι προάγγελοι της συμμαχικής νίκης. Και της αλλαγής της έκβασης του πολέμου.

Αυτών που προσκεκλημένοι και απρόσκλητοι τιμούν.

Αυτών για τους οποίους και ο γερμανός καθηγητής στις 15-9-85 ανεβασμένος προσκυνητής της Γκραμπάλας γράφει:

«Ω Ελλάδα μου
Σε αγαπώ!
Ω Ελλάδα μου
είσαι μέρος μου!

Αυτές οι γραμμές σηκώθηκαν στην κορυφή της Γκραμπάλας

OLAF TAMASCHKE ERNST
BIOCH Str 35 D 7400

TUBINGEN. Δυτική Γερμανία.

Εξι χρόνια τιμούμε τους ήρωες της Γκραμπάλας.

Εξι και περισσότερα χρόνια είστε Δήμαρχος Καλπακίου. Λάμψατε και φέτος με την απουσία σας.

Γιατί κύριε Δήμαρχε; Γιατί κύριε συνάδελφε; Το Καλπάκι έχει τη δική του ιστορία κύριε Δήμαρχε. Είναι απότιστο από ελληνικό αίμα το χώμα του και μόνο από ιταλικό αίμα ποτισμένο.

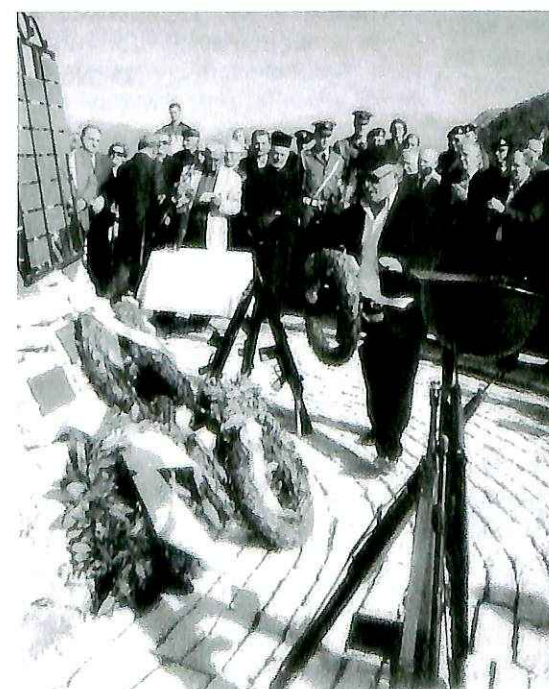
Θέλω να πιστεύω του χρόνου θα έρθετε, κύριε Δήμαρχε, για να καταθέσετε λίγα λουλούδια στα ματωμένα χώματα της Γκραμπάλας, στους 23 λεβέντες που έπεσαν ηρωικά, όχι μόνο σαν Δήμαρχος, αλλά σαν δάσκαλος και θα οδηγήσετε και α παιδιά του σχολείου Καλπακίου στον Τύμβο, να προσκυνήσουν και να μάθουν την ιστορία της Γκραμπάλας.

Γεώργιος Κ. Ζαχάρης

Συν/χος Εκπαιδευτικός

Έφεδρος Αξιωματικός

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΣΤΕΦΑΝΩΝ ΣΥΓΓΕΝΩΝ ΤΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΣΤΕΦΑΝΩΝ ΕΠΙΣΗΜΩΝ - ΦΟΡΕΩΝ - ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Με την ευκαιρία του προχθεσινού εορτασμού της μάχης της Γκραμπάλας, ο Δήμαρχος Κεντρικού Ζαγορίου Γαβριήλ Παπαναστασίου επανέλαβε με δηλώσεις του στον «Π.Λ» το πάγιο αίτημα του Δήμου του να συμπεριληφθεί ο χώρος στο Πολεμικό Πάρκο που δημιουργείται στο Καλπάκι και να αναδειχθούν τα 19 πολυβολεία της περιοχής.

Ο κ. Παπαναστασίου επεσήμανε με έμφαση ότι «όλο το θέρετρο των μαχών εκτυλίχθηκε στην Γκραμπάλα που καταλήφθηκε και ανακαταλήφθηκε επτά φορές από Έλληνες και Ιταλούς. Οι συγκρούσεις στην Γκραμπάλα σηματοδότησαν την καθυστέρηση της προέλασης Ιταλών και Γερμανών». Και με νόημα συμπλήρωσε: «Η Γκραμπάλα ήταν το κέντρο των μαχών. Όλα τα άλλα είναι εκ του πονηρού».

Στην εκδήλωση τιμής και μνήμης που οργανώθηκε κατά κοινή ομολογία με άριστο τρόπο, μίλησε ο καθηγητής **Στέφανος Νάτσας**, Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Κεντρικού Ζαγορίου.

Η μάχη της Γκραμπάλας ήταν η σημαντικότερη μάχη του πολέμου

Ο Δήμαρχος Κ. Ζαγορίου δηλώνει

Η περιοχή Γκραμπάλας να ενταχθεί στο «Πολεμικό Πάρκο Καλπακίου»

Συγκινητική η εκδήλωση μνήμης στο ιστορικό ύψωμα

του 1940, αφού οι ελληνικές δυνάμεις κατάφεραν να ανακόψουν την πορεία των Ιταλών και στην συνέχεια με οργανωμένες αντεπιθέσεις να τους δώσουν μακριά από το ελληνικό έδαφος.

Η μάχη διεξήχθη στις 2 Νοεμβρίου με τους Ιταλούς να επιτίθενται από όλες τις πλευρές και με όλα τα μέσα (αεροπορία, πυροβολικό, πεζικό) στην καλά οργανωμένη ελληνική μεραρχία του Κατσιμήτρου, ο οποίος, όπως είναι γνωστό, είχε επιλέξει να αμυνθεί στο συγκεκριμένο χώρο παρά τις προφορικές και γραπτές παραινήσεις του στρατηγείου από την Αθήνα για άλλη τοποθεσία.

Την ένταξη της περιοχής Γκραμπάλας στο «Πολεμικό Πάρκο Καλπακίου» ζήτησε ξανά ο δήμαρχος Κ. Ζαγορίου Γ. Παπαναστασίου «ένθετη φωτό»

Οι ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις «άντεξαν» σε όλες τις επιθέσεις με μία εξαίρεση. Στις βορινές πλαγιές στο ύψωμα Γκραμπάλα, Αλβανοί και άνδρες των Ιταλικών «ταγμάτων θανάτου» κατέ-

λαβαν ένα μέρος του υψώματος.

Η κατάσταση την νύχτα της 2ας προς την 3η Νοεμβρίου ήταν «άκρως σοβαρή». Η μεραρχία ήθελε την ανακατάληψη του υψώματος.

Και φυσικά την επόμενη ημέρα το ύψωμα ανακαταλήφθηκε και η ηρεμία επανήλθε. Επικεφαλής της επιχείρησης ήταν οι υπολοχαγοί Βασιλιάς και Μάλλιος, ο ανθυπολοχαγός Σαρρής και ο ταγματάρχης Πανταζής.

Η ομιλία του κ. Νάτσα ήταν συγκινητική, γιατί μαζί με την παράθεση των ιστορικών στοιχείων, διαφάνηκε αυθόρμητα και ο δικός του εσωτερικός παλμός για την θυσία των προγόνων μας.

Στην εκδήλωση, εκτός του Νομάρχη **Αλέκου Κακριμάνη**, εκπρόσωπου του Περιφερειάρχη, Δημάρχων, Προέδρων τοπικών φορέων κ.ά., συμμετείχαν και οκτώ συγγενείς θυμάτων που ήρθαν σε επαφή με τα χώματα τα ποτισμένα από το αίμα των ανθρώπων τους.

Κ.Η.

(Από την εφ. «Πρωινός Λόγος»)

Τους ήρωες της Γκραμπάλας τίμησε και ο Ορειβατικός Σύλλογος

Στην ιστορική Γκραμπάλα εξόρμησε ο Ορειβατικός Σύλλογος Ιωαννίνων την περασμένη Κυριακή, προκειμένου με την ανάβαση στην κορυφή της να τιμήσει τους ήρωες του 1940.

Αυτό το λόγο θα σας πω δεν έχω άλλο κανένα μεθύστε από τ' αθάνατο κρασί του Εικοσιένα!!!

Με τους λόγους αυτούς του μεγάλου μας ποιητή Κωστή Παλαμά εξόρμησαν οι Έλληνες το 1940 εναντίον δύο μεγάλων αυτοκρατοριών, ήτοι της Φασιστικής Ιταλίας και το 1941 εναντίον της ναζιστικής Γερμανίας και κατέπληξαν τον κόσμο ολόκληρο με τους ηρωισμούς τους στις μάχες που έδωσαν εναντίον πολυάριθμων εχθρών.

Στις 8 π.μ. ανεχώρησε από τα Ιωάννινα ο εκπρόσωπος του Ορειβατικού Συλλόγου Ιωαννίνων κ. **Κων/νος Μπαρμπούτης**, ο οποίος θα κατέθετε δάφνινο στεφάνι στο ηρώο που βρίσκεται κάτω από την κορυφή, στην τελετή που θα πραγματοποιούνταν εκεί στις 11 π.μ.

Εφτάσε στο ηρώο στις 9 π.μ. και αφού κάθισε για λίγο εκεί διάβασε με συγκίνηση τα ονόματα των πεσόντων στην τιτανομαχία του 1940 και αφού οι άλλοι 50 ορειβάτες θα έφταναν αργότερα, ανέβηκε στην κορυφή της Γκραμπάλας, όπου απώθεσε λίγα λουλούδια στο υψομετρικό που υπάρχει εκεί, τιμώντας την θυσία τους.

Στη συνέχεια επέστρεψε στο ηρώο, όπου στις 11.10 π.μ. άρχισε η τελετή με επιμνημόσυνη δέηση. Στη συνέχεια ο καθηγητής κ. **Στέφανος**

Νάτσας έκανε σύντομη και εμπειριστική ομιλία, για τα πολεμικά γεγονότα και τους ανεπανάληπτους ηρωισμούς στην περιοχή της ιστορικής Γκραμπάλας.

Τις εκδηλώσεις τίμησαν με την παρουσία τους ο Νομάρχης Ιωαννίνων κ. **Αλέξανδρος Κακριμάνης**, ο Διοικητής της 8ης Μεραρχίας στρατηγός κ. **Αθανάσιος Καραγιαννόπουλος**, ο Γενικός Αστυνομικός Δ/ντης Ελληνικής Αστυνομίας Ηπείρου στρατηγός κ. Αθανάσιος Παλαιοπάνος, ο δήμαρχος Κεντρικού Ζαγορίου κ. **Γαβριήλ Παπαναστασίου**, ο οποίος

είχε την ευθύνη και την επιμέλεια των εκδηλώσεων, ο δήμαρχος Τύμφης κ. **Γεώργιος Σουκουβέλος**, ο εκπρόσωπος του Συνδέσμου Αποστράτων Αξιωματικών Νομού Ιωαννίνων κ. **Παναγιώτης Πρέντζας**, εκπρόσωποι Αντιστασιακών Οργανώσεων, εκπρόσωποι Συλλόγων και Συνδέσμων

Ζαγορισίων, πολλοί προσκυνητές από τα χωριά του Ζαγορίου και άλλες περιοχές και αρκετοί συγγενείς των ηρωικών πεσόντων μαχητών.

Του ΚΩΝ/ΝΟΥ ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗ

Μετά την ομιλία του καθηγητή κ. Νάτσια άρχισε η κατάθεση στεφάνων. Κατατέθηκαν πολλά στεφάνια από τις Αρχές και άλλους φορείς καθώς και από τους συγγενείς των νεκρών ηρώων της Γκραμπάλας.

Καταθέτοντας το στεφάνι ο εκπρόσωπος του Ορειβατικού Συλλό-

γού **Κων/νος Μπαρμπούτης** είπε: «Το μεγάλο σας έργο υποσχόμαστε ότι θα είμαστε τίμιοι συνεχιστές και ορκιζόμαστε ότι δεν θα επιτρέψουμε σε κανένα να θεσπλώσει τα ιερά και τα όσια του Έθνους.

Αιώνια η μνήμη σας αθάνατοι νεκροί, αιώνια σας η μνήμη τιμημένα μας παληκάρια».

Κοντά στις 11:30 π.μ. έφτασαν στην κορυφή της Γκραμπάλας 50 ορειβάτες του Ορειβατικού Συλλόγου Ιωαννίνων με αρχηγό τον κ. **Μάνθο Αναγνωστάκη** τέκνο Αξιωματικού των μαχών της Γκραμπάλας, που πολέμησε γενναία τον ιταλικό φασισμό, και υπαρχηγό τον κ. **Στράτο Γκόντζο**. Μαζί τους και ο πρόεδρος του ΕΟΣ Ιωαννίνων κ. **Γεώργιος Μακρίδης**.

Στην κορυφή της Γκραμπάλας ο αρχηγός Μάνθος Αναγνωστάκης εξίστησε τις φονικές μάχες της περιόχης σύμφωνα με πληροφορίες του ήρωα πατέρα του.

Μετά τη λήξη της συγκινητικής τελετής στο ηρώο της Γκραμπάλας οι επίσημοι και αρκετοί από αυτούς που τίμησαν τους νεκρούς ήρωες μετέβησαν στα Κάτω Πεδιά Ζαγορίου όπου ο Δήμαρχος Κεντρικού Ζαγορίου κ. Γαβριήλ Παπαναστασίου τους δεξιώθηκε στην πλατεία του όμορφου χωριού.

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

Σχόλια Απόστολου Ντιναλέξη

Ο Γεώργιος Πούσιος ήρθε γαμπρός στο Καπέσοβο απ' τις Φραγκάδες το α' μισό του 19ου αιώνα. Απόχτησε την Αγγελική που την πάντρεψε στο Καπέσοβο. Τα δυο παιδιά του Θωμάς και Δημήτριος έγιναν δάσκαλοι. Ο Δημήτριος παντρεύτηκε την Καλλιόπη Βαρζώκα, καπεσοβίτισσα κι άφησαν απογόνους. Ο Θωμάς Πούσιος έμεινε άγαμος.

Οι δάσκαλοι του β' μισού του 19ου αιώνα και ιδίως οι Ζαγορίσιοι δάσκαλοι διακρίνονται για την πολύπλευρη μόρφωσή τους, τις έρευνές τους, το συγγραφικό και ποιητικό έργο τους. Άλλωστε για να βρουν δουλειά σεκάποιο χωριό έπρεπε να αποκτήσουν καλό όνομα και καλές συστάσεις. Οι ελληνοδιδάσκαλοι Κων/νος Βαρζώκας και Θωμάς Πούσιος το 1875 συμμετέχουν στο «Ζωγράφειο Διαγώνισμα» του «Φιλεκαπαιδευτικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως» και βραβεύονται με την εργασία τους «Συλλογή των ζώντων μνημείων εν τη γλώσση του λαού».

Το παρακάτω έγγραφο μου παρέδωσε ο Γεώργιος Β. Δαλκαβούκης, απόγονος του Δημητρίου Πούσιου και τον ευχαριστώ και πάλι. Το έγγραφο δεν έχει χρονολογία και μόνο δυο στοιχεία μας βοηθούν. Το πρώτο σημείο λέει: «Προσφώνησις... γηραιού ελλ/διδασκάλου...». Το δεύτερο: «31 Οκτωβρίου, επετείο της απελευθερώσεως αυτού...».

Το Μέτσοβο κατά τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο απελευθερώθηκε στις 31 Οκτωβρίου 1912. Επομένως η προσφώνησις απαγγέλθηκε το 1913 ή 1914 ή το πολύ το 1915.

Όσον αφορά το έμμετρο κείμενο δεν είναι έκπληξη, αφού αρκετοί δάσκαλοι της εποχής εκείνης ασχολήθηκαν και δημοσίευσαν έμμετρο λόγο και εξέδωσαν και ποιητικές συλλογές. Άλλωστε αντάλλασαν επιστολές έμμετρες ή πειράγματα προφορικά της στιγμής, όπως:

– Φίφα, φίφα, φίφο, χάσατε την ψήφο.

– Ναι, ναι, ναι, χάσαμε σπανέ.

Το κείμενο που ακολουθεί αναφέρει Βενιζέλο, οπλαρχηγό Κλειδή, Μακρή κλπ, αλλά είναι θέμα περαιτέρω έρευνας.

«Προσφώνησις

υπό του γηραιού ελλ/διδασκάλου Θωμά Πουσίου επί τη κατάθεσει στεφάνου εκ μέρους των ελληνικών Σχολείων Μετσόβου εις τους υπέρ της απελευθερώσεως αυτού ανδρείως κατά των Τουρκαλβανών αγωνισθέντας και ηρωικώς πεσόντας.

Χαίρετ', αγαπητοί νεκροί, χαίρετε τιμημένοι της λευτεριάς σταυραετοί, που εισθ' εδώ θαμμένοι. Προς τον Θεό το Μέτσοβον μια προσευχή υψώνει για όλους σας και τάφους σας σήμερα στεφανώνει. Που χύσατε το αίμα σας για την ελευθερία

κι αφήσατ' αλήσιμνητη μνήμη στην ιστορία. Συ, Βενιζέλε, σα σήμερα χύμησες σαν λιοντάρι να πάρης το πυρόβολο κι έπεσες παλληκάρι. Και συ, Κλειδή, οπλαρχηγέ, της Κρήτης το λογάρι

πούχες το μάτι άφοβο και λεβεντιά και χάρι, να συγκρουσθής με τον ωχτρό μόνο αυτό ζητούσες δεν λόγιαζες τον θάνατο και τον περιφρονούσες. Αχ! έπεσες στον Αϊλιά απ' εν απίστων βόλι

σ' εκλάψαμε στο Μέτσοβο μικροί, μεγάλοι όλοι. Ναι, πέφτε και ο αρχηγός, αλλά ποτέ δεν σβήνει η φήμη της ανδρείας του και λάμψη νέα χύνει. Άλλο λιοντάρι Κρητικό λίγο ύστερα στο Δρίσκο

έπεσ' ο φίλος σου Μακρής εδώ δεν τον ευρίσκω. Τα φλογερά τα λόγια του που είπε στην ταφή σου μας φαίνονταν τότε, Κλειδή, πως τ' άκουσε τ' αφτί σου. Είν' ιερό το χώμα σας, νεκροί αγαπημένοι

και τ' όνομά σας άσβεστο κι ευλογητό θα μένη. Πρέπει γι' αυτό να χαραχθή σε μαρμαρένια στήλη. Είθε κι εμείς λεβέντες μου, εσάς να μιμηθούμε που πέσατε ηρωικά και να αξιωθούμε

για την αγία πίστη μας, για τη γλυκειά πατρίδα. Να χύσωμ' απ' το αίμα μας την υστερή ρανίδα. Κοιμάσθ', αγαπητοί νεκροί, στου τάφου το λιμάνι και για τιμή της μνήμης σας δεχθίτ' ένα στεφάνι.

Εν Μετσόβω τη 31 Οκτωβρίου, επετείο της απελευθερώσεως αυτού. Ε.Π.

Απαγγέλη εν τω Νεκροταφείω του Μετσόβου εις επήκοον του σωρεύσαντος πλήθους και μετά την τελεσθείσαν επιμνημόσυνον δέησιν».

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Το χρήμα κινεί τα πάντα

Του Θόδωρου Γαλανόπουλου

Η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση δεν μας έδειξε ακόμα όλο το πρόσωπό της!

Όμως όταν μιλάμε για οικονομία, στην ουσία αμιλάμε για τι άλλο; Για χρήμα!

Και όπως έχει πει και ένα αμερικανικό παλιό τραγουδάκι!

Αυτή είναι η αλήθεια φυσικά!

Το χρήμα είναι η κινητήρια δύναμη των πάντων!

Και δυστυχώς όχι μόνο για αυτά που λέμε ότι αγοράζονται με χρήμα, αλλά κι εκείνα που τάχα λέμε αισθήματα, συναισθήματα, αγάπη και συμπόνια και φιλία και συγγένεια!

Παντού συνυπάρχει ο παράγοντας χρήμα!

Παντού μπαίνει με τη μορφή συμφέροντος, απληστίας, υποκρισίας!

Και ας τα πούμε πιο ωμά τα πράγματα:

Έστω ότι εσύ είσαι πολύ καλός άνθρωπος κατά κοινή ομολογία, και εμφανίσιμος, αρεστός! Άντε πήγαινε χωρίς χρήμα να παντρευτείς π.χ. και να κάνεις οικογένεια!

Ακόμα και η θηλυκιά γάτα δεν σε πλησιάζει αν δεν της δώσεις κάτι να φάει να την ξεγελάσεις που λένε!

Άντε μάζεψε τις γίδες από το βουνό αν δεν είσαι αυτός που τις ταΐζει!

Για παρατηρείστε όλους τους νεαρούς πως προσπαθούν να προσεγγίσουν τα θηλυκά;

Με αμάξια καινούργια καλογυαλισμένα με δόσεις και κινητά τελευταίας τεχνολογίας!

Βέβαια θα υπάρξουν κάποιοι και κάποιες που θα σου πουν, μα τι λες;

«Εγώ θέλω τον άνθρωπό μου με αισθήματα, πνευματώδη, με καλλιέργεια!»

Ναι με καλλιέργεια, αλλά να έχουν οι γονείς του μόλιες καλλιέργειες για να μπορέσετε να πουλήσετε αν χρειαστεί για να φτιάξετε μια καλλιεργημένη βίλα!!

Το χρήμα αγαπητοί μου φτιάχνει όλες τις βιτρίνες όπου γυαλίζουν τα πάντα ωραία και φαντά-

ζουν τα πάντα παράδεισους!

Ποιο κατάστημα είναι πιο πετυχημένο;

Σου απαντάνε όλοι: Μα αυτό που έριξε πολλά λεφτά!

Ποιος πολιτικός παίρνει τους πιο πολλούς ψήφους μας; Φυσικά αυτός που ρίχνει τα πιο πολλά λεφτά στον προεκλογικό αγώνα!

Ακόμα και στην υγεία και στην παιδεία ότι πιο πετυχημένο είναι αυτό που το έκανε το χρήμα να γυαλίζει περισσότερο και να μαζεύει εμάς όλους όπως τα κουνούπια πάνω στη λάμπα! Αυτή η μορφή συνδιαλλαγής που λέγεται χρήμα και έχει άξια πάνω από τον ίδιο τον άνθρωπο που το χρησιμοποιεί, αυτό κινεί τα νήματα των πάντων!

Όταν περισσεύει το χρήμα γίνεσαι και ευεργέτης και σου κάνουν άγαλμα και γράφουν για σένα λόγους με υπέροχες φράσεις!

Όταν δεν έχει καθόλου χρήμα γίνεσαι επαίτης και εισπράττεις την απέχθεια των πάντων!

Για πήγαινε χωρίς χρήματα να θεραπευτείς αν αρρωστήσεις και θα καταλάβεις σε ποιον αιώνα βρίσκεται για σένα η επιστήμη της ιατρικής, της φαρμακευτικής και της φυσικής!

Για άσε το παιδί σου στο δημόσιο σχολείο χωρίς ιδιαίτερα μαθήματα και να δεις τι πτυχίο καταλήψων και απεργών θα πάρει!

Όμως είμαστε συμμετοχοί όλοι σε αυτήν την κατάσταση!

Πέσαμε όλοι με τα μούτρα στο σύστημα το αφησήμε με μας ποτίζει και το τελευταίο μας κύτταρο και εμπορευματοποιήσαμε όλες τις ανθρώπινες αξίες!

Τελειώνοντας θέλω να αναφέρω το γελοίο της ηλιθίας παγκόσμιας, όπως λένε, οικονομίας! Αν μόλις φτωχαίνει μια τράπεζα στις ΗΠΑ μετά από λίγο φτωχαίνει και το χωριό μου εκεί πάνω στην Ήπειρο, εγώ άραγε γιατί να ανήκω τάχα στην Ευρώπη και να ψηφίζω σε Ελληνικές εκλογές;

Μήπως πρέπει άραγε να ψηφίζω ταχυδρομικώς στο Οχάιο ή στο Σικάγο;

Επιτυχία συμπατριώτη μας

Ο συμπατριώτης μας δάσκαλος Θωμάς Καραγιάννης από τους Ασπραγγέλους, εκλέχτηκε Αιρετός εκπρόσωπος όλων των εκπαιδευτικών της ΠΕ στο Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο (ΚΥΣΠΕ) του ΥΠΕΠΘ. Οι εκλογές διεξήχθησαν στις 5 Νοεμβρίου και συμμετείχαν όλοι οι Εκπαιδευτικοί της χώρας με μυστική και καθολική ψηφοφορία. Μια θέση που τιμά τον τόπο της καταγωγής ου αλλά και το Ζαγόρι ευρύτερα, επωμίζοντας ταυτόχρονα τον ίδιο με βαριά ευθύνη και υψηλή αποστολή. Η βαθιά πολιτική και συνδικαλιστική του συγκρότηση, η πολύπλευρη και πολύμορφη εμπειρία του, από θητεία σε θέσεις ευθύνης, αποτελούν προϋπόθεση για μια νέα επιτυχή θητεία.

Αναδιφώντας τα παλιά

Πέμπτη συνέχεια της έρευνάς μας «**Αναδιφώντας τα παλιά**» με ειδήσεις από την κοινωνική ζωή στο Ζαγόρι, όπως αυτές καταγράφηκαν στην εφημερίδα «Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ» στη διάρκεια του έτους 1896.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Ζαγορίσιοι επιστήμονες

Ο **κ. Ευγένιος Χασιώτης** εκ Βίτσης Ζαγορίου υποστάς την νόμιμον δοκιμασίαν ενώπιον των καθηγητών της Φιλοσοφικής Σχολής, ανηγορεύθη διδάκτωρ απαντήσας άριστα εις άπαντα τα μαθήματα και επισύρας τα συγχαρητήρια και τους επαίνους των εξετασάντων καθηγητών. (Φύλλον εφημ. 180 της 15-3-1896 και στο 202 φ. 30-8-96 του αυτού έτους). Ο **κ. Ευγένιος Χασιώτης** αναχωρεί μεταβαίνων εις την εν Φιλιππουπόλει θέσιν διορισθείς καθηγητής του εκεί Ζαριφείου γυμνασίου. Δεν αμφιβάλλομεν ότι ο **κ. Χασιώτης** λόγω της αρίστης μαθήσεως εν τω Πανεπιστημίω τα φιολογικάς αυτού σπουδάς και των άλλων προτερημάτων, ότι εν τω κέντρω του ακμάζοντας έτι Ελληνισμού θέλει επιδείξει προσόντα και ικανότητα ωφέλιμον τη μαθητήσση νεολαία και επισύρει ταχώς την εκτίμησιν και αγάπην της Ελληνικής Κοινοτήτος. Ο **εκ Βίτσης κ. Γεώργιος Σάρρος** εξητάζετο την παρελθούσαν Δευτέρα (28-2-1896) ενώπιον των καθηγητών της Ιατρικής Σχολής, προσήλθε μόνος εις τας εξετάσεις με την πεποίθησιν να λάβει το άριστα. Και όντως καθηγηται και ακροαται εξεπλάγησαν από τας εξετάσεις του νεαρού Ηπειρώτου. «Λυπούμεθα», είπον αυτά άπαντες οι εξετάσαντες καθηγηται, «ότι δεν υπάρχει ανώτερος του Άριστα βαθμός, ίνα και τούτον σοι απονεύωμεν». Αφού δε τον συνεχάρησαν, διότι επήρε άριστα με το σπαθί του και διά την έκτακτον ικανότητά του και ευφύϊαν ην επεδείξατο, πολλοί τούτον συνεβούλευσαν εις ευρύτερας να επιδοθεί μελέτας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Ζαγορίσιος ταξιδιωτικός

Αφίξεις - Αναχωρήσεις (από και προς χώρες του Εξωτερικού)

Αφίκετο **εκ Καΐρου** και ανεχ. εις Σοποτελίον ο **κ. Ιωαν. Μαρίνος**, εκ **Περγάμου** και ανεχ. εις Μπάγιαν ο **κ. Ι. Γκρουίδης**, εκ **Σερβίας** και ανεχ. εις Τερβάριον ο **κ. Γεώργ. Βαζάκας**.

Αφίκοντο: Εκ Καΐρου ο εξ Άνω Σουδενών **κ. Γεώργιος Πριμηκύρης**. Εξ Ανατολής και ανεχώρησεν εις Μονοδένδριον ο **κ. Λεων. Παπαστεφάνου**.

Εκ Παρισίων ο φοιτητής **κ. Εύδοξος Αναστασιάδης**.

Εκ Προύσης ο **κ. Αντών. Μαργιόλης** και ανεχ. εις Σκαμνέλιον.

Εκ Ναζλής της Σμύρνης ο **Κων. Τζιμόπουλος**.

Εκ Ρουμανίας και ανεχώρησαν εις Τζοντίλιν του Ζαγορίου.

Εκ Κωνσταντινουπόλεως και ανεχ. εις Κουκουλίον ο **ιατρός κ. Δημοσφ. Ιωαννίδης**.

Εξ Ανατολής και ανεχώρησεν εις Δρεσενίκον ο **κ. Χρ. Δαρίτσος**.

Εκ Δεμερτζής της Ανατολής δια Βίτσαν ο **κ. Ελ. Στεφανιδης**.

Εκ Σερβίας και ανεχ. εις Πάπιγκον ο **κ. Δημ. Παπαευσγγέλου**.

Εκ Βουλγαρίας και ανεχ. εις Κ. Σουδενά ο **κ. Λεων. Φωτίου**.

Εκ Ρουμανίας διά Σοποτελίον ο **κ. Κ. Βάρδας**.

Ανεχώρησαν: Εις Σμύρνην ο **κ. Στ. Βάντζιος** εκ Τσεπελόβου.

Εις Ρουμανίαν ο **κ. Νικολ. Καραμήτσος** εκ Νεγάδων.

Εις Βιτώλια ο **κ. Σπ. Μίμης** εκ Βίτσης και εις **Σερβίαν** ο **κ. Δημ. Βελογιάννης**.

Διά Ρουμανίαν ο **κ. Αθ. Κύρκος** εκ Νεγάδων.

Διά Ρουμανίαν ο **κ. Λαζ. Ζωϊδης** εκ Στολοβού.

Διά Σερβίαν οι **εκ Παπίγκου Δημ. Καλυδόπουλος**, **Μιχ. Μπάτσος**, **Γ. Μερτζηνόπουλος** και **Βασ. Ζησιάδης**.

Διά Κωνσταντινούπολιν οι **κ. κ. Στ. Γκαράνης** και **Κ. Πέτιος**.

Κεφάλαιο Γ΄

Κοινωνικά

Γάμοι

— Την Κυριακή του Θωμά ετελέσθησαν εν Κάτω Βίτση του Ζαγορίου οι γάμοι του **Κων. Στεφανιδου** αδελφού του Δ/ντού του εν Πειραιεί Ξενοδοχείου η «Ηπειρος» **κ. Α. Στεφανιδου** μετά της δεσποινίδος **Περσεφώνης** Θ. Χρόνη.

— Εν Σοποτελίω ετελέσθησαν οι γάμοι του αξιολόγου νέου **κ. Ανδρέα Χρ. Ζέρβα** μετά της πολυφέρνου και διά πολλών προτερημάτων κεκτημένης δ/δος **Ευνομίας** **Κ. Πασχάλη**.

— Ετελέσθησαν εν Λιασκοβεταίω οι γάμοι του **κ. Μιχ. Δ. Μίση** μετά της διά πολλών προτερημάτων πεποικισμένης διδος **Παρασκευής** **Αθανασιάδου**.

Βαπτίσεις: Χθες ανεδέχθη εκ της κολυμβήθρας την **Ιόλην Γ. Χατζοπούλου** εκ **Λιασκοβεταίου** του **Ζαγ. ο κ. Διομήδης Κ. Χρονίδης**, όντια ευχόμεθα. Εις πολλά τιαύτα να παρίσταται ευάρεστα μυστήρια.

— Ανεδέξατο εκ της κολυμβήθρας το θυγάτριον του εκ Μονοδενδρίου αρτοποιού **κ. Σωτηρ. Παπία** ο **κ. Ι. Νικολαΐδης** ονομάσας αυτό **Πηνήν**.

Θάνατοι: Εν Σοποτελίω απεβίωσεν η σύζυγος του εν Θεσσαλία εμπόρου **κ. Ιω. Τσάντη**, αφήσασα λύπην εις πάντας τους συγγενείς.

— Εν Κωστέτσι της Ρουμανίας απεβίωσεν ο εκ Ζωνδήςλας του Ζαγορίου **Χρ. Σαροβάκχος**.

— Εν Ζονδήλα δε και η χρηστή και ενάρετος οικοδέσποινα, **Κίτσα Μ. Κόσκου**, το γένος **Λεκοπούλου**, καταλιπούσα τέκνα απαρηγόρητα.

— Ετελεύτησαν εν Δράμα η **εκ Λιασκοβεταίου** 12 μόλις Μαΐων αριθμούσα μονογενής θυγάτηρ του **κ. Γεωργ. Βακόλα, Αικατερίνη**.

— Εν τω χωρίω Νεγάδης απεβίωσαν, ο **Αντώνιος Βακροκίδης** διδασκαλος του χωρίου και ο **Γεωργ. Βανακούδης**.

— Εν Κουκουλίω απεβίωσεν εν νεαρά ηλικία η **Σοφία Τολιδου**.

— Σκληρόν και ανεπανόρθωτον τραύμα έπληξε την καρδίαν του επί πολλά έτη διδάσκοντος εν τοις Ζαριφείοις Διδασκαλείοις γηραιού καθηγού των ελληνικών γραμμάτων η **κ. Π. Κυριτισίδου** του εκ **Κάτω Σουδενών** του Ζαγορίου. Η γλυκεία και καλώς ανατραφεύσα θυγάτηρ του **Περσεφώνη**, η μόλις το μαθητικόν στάδιον καταλιπούσα και χρυσάς ελπίδας εν

τω μέλλοντι υποσχομένη, με τας πρώτας πνοάς της ανοίξεως εμαράνθη και παρέδωκεν την αγγελικήν της ψυχήν τω πλάστῃ με την πρώτην υπνησίαν της ανθράς της νεότητος.

— Εν Πιτεσιώ της Ρουμανίας απεβίωσεν εις ηλικίαν 85 ετών ο εκ Τσεπελόβου **Δημ. Καραμήτρος**, ανήρ έντιμος και ακραιφνής πατριώτης, πρώτος πάντοτες δους τον οβολόν του υπέρ των αναγκών της πατρίδος.

— Δεσποίνα χρηστή και ενάρετος, πρώτυπον μητρός και Ηπειρώτισσας οικοδεσποίνης η εκ Κουκουλίω **Αγαθή Ι. Κακούρου**, ετελέστησεν προχθές εν Πειραιεί.

— Εις ηλικίαν 33 μόλις ετών, νέος καλός τα άλλα και περί το εμπόριον φιλοπρόοδος ο **Γεώργιος Χ. Παπαγεωργίου** εκ Ζαγορίου απεβίωσεν εν Κερκύρα βυθίσας εις άρατον λύπην γηραιόν πατέρα, νεαράν σύζυγον και αδελφάς.

— Εν Μονοδενδρίω ετελεύτησεν έτι φίλος καλός ένθερμος πατριώτης και του καλού υποστηρικτής ο **Θεοχάρης Ζούγκος**, από ετών εμπροευόμενος εν Παρίση ήτο τοις πάσι συμπαθής και αγαπητός και πολλές εκεί παρέιχεν εκδουλεύσεις.

— Εις Κάτω Σουδενά απεβίωσεν εν βαθυτάτῃ γήρατι ο αγαθός και ενάρετος οικοδεσπότης **Χριστόδουλος Κ. Πούγιος**.

Κεφάλαιο Δ΄

Διάφορα γεγονότα

— Ο προσωνιός μουδίρης της περιφέρειας Ζαγορίου Ισμαήλ Κοντήν εφέντης διωρίσθη οριστικώς.

— Ο εκ Μονοδενδρίου περίφημος κατασκευαστής φλουκοτών **Γεωργ. Λιόλιος** προσεβλήθη υπό αποπληξίας.

— Εν Σοποτελίω του Ζαγορίου εγένετο παρανάλωμα του πυρός ο περικαλλής της κοινότητας ναός. Ένεκα του ψύχους οι ιερείς έφερον εντός του ιερού πύραυνον (μαγκάλι). Μετά το πέρας της λειτουργίας ελησμόνησαν αυτό εκεί εις το ιερόν όπισθεν της ωραίας Πύλης και ούτω μετεδόθη το πυρ και κατέστρεψε τον ναόν χωρίς ουδέν να διασωθή.

Σημείωση: Η πυρκαϊά έγινε στα τέλη Ιανουαρίου 1896 και το γεγονός καταγράφηκε στις 16/2 του ίδιου έτους στο φύλλο 176 της εφημερίδας «Φωνή της Ηπειρού». Για το ίδιο γεγονός διαβάζουμε στο φύλλο 185 της εφημερίδας του αυτού έτους και τα εξής:

— Προ τινων μηνών κατεστράφη υπό του πυρός ο ναός του Σοποτελίου του Ζαγορίου. Η κοινότης του χωρίου τούτου θέλουσα να ανεγείρει τον ναόν έκκαμ εκκλησιν προς τα απανταχού διεσπαρμένα τέκνα της ίνα επέλθουσιν αρωγά δι' υλικής βοήθειας και ανεγερθείς ούτω εκ βάθρων ο ναός. Άχρη τούδε απέστειλαν τα εξής ποσά.

Οι εν Καίρω **Γεωργ. Ντάλφος** λίρας 100, **Θ. Κατέλης** λιρ. 15, **Κων/νος** και **Ι. Κατέλης** ανά λ. 5 έκαστος. Το αξιέπαινον παράδειγμα τούτων δεν αμφιβάλομεν, ότι θα μιμηθώσι και άλλοι Σοποτελίται και θα σπεύσωσι να αποστείλωσι τον οβολόν αυτών.

— Εξιστόρηση ληστρικής επιδρο-

μής και αιχμαλωσίας εις Σκαμνέλι Ζαγορίου της 29ης Ιουνίου 1882. (αριθ. φ. 176 έτους 1886).

«Η επιδρομή αύτη των ληστών εγένετο εις τας 29 Ιουνίου 1882 υπό του λησταρχου Αποστολάκη ηγουμενου συμμορίας 25 οπαδών, εξ ων ζήσαν φυλάκες (οΐτινες ήσαν άπαντες εκ της ελευθέρας Ελλάδος). Οι λησταία ούτοι περί την πρώτην της νυκτός ώραν εισβαλόντες εις το χωρίον και τοποθετήσαντες προηγούμενως εις διάφορα επίκαιρα μέρη του χωρίου προσκόποις, όπως φυλάττωσι, μήπως επέλθη στρατός επολιόρκεισεν τρεις οικίας εξ ων η μία ήτο η πατρική μου' μετά πολιορκίαν δε ½ ώρας ήρχισαν να κόππωσι την έξω θύραν της αυλής φοβερίζοντες τους εντός, ότιθα πυρπολήσωσι με πετρελάιον. Μέγιστος δε φόβος κατέλαβε την τε μητέρα μου και τον μεγαλύτερον μου αδελφόν μου Πέτρον, όστις καί' ευτυχίαν έτυχε να μην είναι εν τη οικία, και τούτον μη ευρόντες ήρχισαν να ληλατώσι την οικίαν μου και εμέ απήγαγον μετ' άλλων δύο γυναικών, ας έλαβον εκ των δύο άλλων οικιών ας συγχρόνως είχαν πολιορκήσει. Εξηκολουθούμεν περιπατώντες κατά την αποφράδα εκείνην νύκτα μέχρι της ανατολής του ηλίου και εφθάσαμεν εις πυκνόν και φοβερόν δάσος, ένθα καθ' άπασαν την ημέραν εκείνην εμείναμεν.

Ότι δε εξήπλωσε τας μελαΐνας πτέρυγας της η νύξ ηρχίσαμεν και πάλιν μεταβαίνοντες από βράχον εις βράχον, από ακανθών εις ακάνθας και από ποταμόν εις ποταμόν, όπως μη συναντηθώμεν με τα στρατιωτικά αποσπάσματα άπανα κατά πόδα μας ηκολούθουν. Το αυτό έργον εξηκολούθει επί 15 ημέρας μέχρι ου εφθάσαμεν περί την Παλιάν Πινδον, εν μέσω ουρανομήκων αξιών κρυπτόμενος επί πολύ καιρόν.

Εδοκιμάσαμεν δε εκεί πάσας τα κακουχίας εκ της πείνης, εμένονεν νήστεις, ετρώγαμεν δε οσάκις ευρισκομεν άρτον εξ αραβοσίτου.

Μετά δε παρατεταμένην από της Πινδου οικτράν διαμονήν ένθα μετά του πατρός μου δι' επιστολήν συνενοούμεθα περί της ταχείας απολυτρώσεως. Επί τέλους ανέτειλε μίαν ημέραν ο ήλιος χαρμόσυνος και δι' ημάς τους επί 43 ημέρας τα πάνδεινα υποστάντας. Ερχεται απεσταλμένος κομίζων τα λύτρα ανεχρόμενα εις 360 λίρας οθωμ. υπέρ της απελευθερώσεως ημών και ίσον ποσόν δια τας δύο άλλας γυναίκας. Μετά την καταβολήν των λύτρων αποχαιρετίσαντες τους αιμοβόρους τούτους, επεστρέψαμεν οίκαδε, ένια μετά ανεκφράστου χαράς άμα και δακρύων μας περιέμενον. Η αιχμαλωσία αύτη επήνεγκεν επακόλουθα δυσάρεστα, διότι πρώτον επί πολλόν καιρόν ο φόβος κατείχε τας γυναίκας, όστις εγένετο πρόξενος πολλών ασθενειών, ιδίως την μητέραν μου, ήτις επί πολλούς μήνας διετέλεσεν ασθενούσα και εγένετο πρόξενος εις τε την ημετέραν οικογένειαν και εις λοιπάς της υλικής ζημίας».

Ο αιχμαλωτισθείας
Θεοφ. Δ. Φραγκούλης

Επιμέλεια Σάββα Θεοδώρου

Επιστολές

Στον απόηχο από το θάνατο του Άγγελου Κίτσου

Ευχαριστήρια επιστολή της συζύγου του

Αγαπητό «Ζαγόρι μας»,

Ήθελα να ευχαριστήσωθερμά τη συντακτική επιτροπή και τη διεύθυνση της μηνιαίας έκδοσης της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Ζαγορίου για την πρωτοβουλία της να αφιερώσει το τεύχος Σεπτεμβρίου στον σύζυγό μου Άγγελο Κίτσο, που έφυγε απροσδόκητα από κοντά μας, για τη «γειτονιά των Αγγέλων», όπως, ποιητικά, σημείωσε κάποιος καλός φίλος.

Ήθελα επίσης να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς όλους τους εκλεκτούς συγγραφείς των σχετικών άρθρων του τεύχους, εκπροσώπους της Ηπειρωτικής και της Ζαγοριασιακής ειδικότερα διανόησης, οι οποίοι αναφέρθηκαν στο πρόσωπό του και τη δράση του με

ευστοχία, σπάνια ευαισθησία, γνήσια λυρική διάθεση, και ιδίως με ανυπόκριτη αγάπη. Ανέδειξαν έτσι στην ουσία, νομίζω, τη φωτεινή-δημιουργική διάσταση του πολιτισμού της ιδιαίτερης του πατρίδας, που τον εξέθρεψε.

Αγαπητό «Ζαγόρι μας», κλείνοντας, ζητώ τη χάρη να δοθούν στη δημοσιότητα δύο επιστολές, εξαιρετικών επίσης φίλων, τις οποίες έλαβα μετά την εκδημία του συντρόφου μου. Προσθέτουν μάλιστα ενδιαφέροντα στοιχεία για την ευεργετική επιρροή που άσκησε σε αξιόλογα πρόσωπα, τα οποία ήταν έτοιμα να τη δεχθούν. Η μία από αυτές ανήκει στον έγκριτο γνωστό φιλόλογο και λογοτέχνη Κώστα Βλάχο και αποτελεί υπόδειγμα ελληνικής γλώσσας και ύφους.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία,
με πολλή εκτίμηση
Χριστίνα Πιτούλη Κίτσου

Συλλυπητήρια επιστολή του κ. Κώστα Π. Βλάχου

Αγαπητή Χριστίνα,

Το 1965, όταν αποχωρούσα από τη φιλόξενη Φοιτητική Εστία Τσιότσα, ο Άγγελος με ξεπροβόδιζε "Με αϊμάσσουσαν την καρδιάν..." Τότε είναι η δική μου σειρά να επαναλάβω το "Με αϊμάσσουσαν την καρδιάν..." χιὰ τὸν όριστικό πλεόν επί γης αποχωρισμό μας. "Ο και νεκράν καί ζώντων τὴν έξοπισίαν έχων" ας αναπαύει τὸν Άγγελο μας στή γειτονιά τῶν Άγγέλων καί σένα νά σε στηρίξει καί νά σε παρηγορεῖ.

Ο δικός μας Άγγελος, έκρηκτικῶς δημιουργικός καί δραστήριος, εἶνε τὴν έντύπωσὴ τοῦ ατρώτου καί ὅμως... Πρόλαβε πάντως νά εὐεργετήσει πολλὰ πλὴν τὴν πατρίδα μας καί ἐξεδήμιωσε, δυστυχῶς, τὴν ἄρα ποὺ πηλά καί μεγάλα ὠνειρευόταν καί σχεδίαζε. Βούλη Θεοῦ...

Ἡ ΕΗΜ καί τὸ ΙΜΙΑΧ ἐξέδωκαν κοινὸ ψήφισμα γιὰ τὴν ἐκδημία τοῦ Άγγελου. Εἰδική ἀναφορὰ σὸν περὶ ἡμετέρου συνεργῶ ἐνάγαθός τῶ καὶ τῶν αὐριανῶν συνεδρίασὴ τοῦ ΙΜΙΑΧ. Θά σοῦ στείλω ἐν καιρῷ τὰ κείμενα.

Δέξου τὰ συλλυπητήρια τῆς Νέας, ποὺ πολὺ τὸν ἐκτιμοῦσε, καί ἐμοῦ τοῦ ἀρχαίου φίλου του, καί ὑπολόγιζε πάντοτε σὲν εὐλικρινή φιλία καί τῶν δύο μας.

Με τιμὴ καί ἀγάπη

Κώστας Βλάχος

Υ.Γ. Προσθέτω και την τελευταία ανθολόγηση αποσπασμάτων μεγάλων συγγραφέων που συνήθιζε να κάνει, επειδή είναι, θα έλεγα, προφητική:

Ουγκώ:

— Υπάρχει φωτιά στα μάτια των νέων, αλλά θα έπρεπε να υπάρχει και φως στα μάτια των γερόντων.

Απ. Παύλος:

— Η δύναμής μου εν ασθενείαις τελειούται. (Προς Κορινθίους)

Στανισλάβ

— Προϋπόθεση της αθανασίας είναι ο θάνατος.

Αθήνα Οκτώβριος 2008

Αγαπητή κυρία Κίτσου

Βαθιά σας συλλυπούμεθα για την απώλεια του κ. Άγγελου.

Το καλοκαίρι που μας πέρασε πολλές φορές νιώσαμε το κενό που άφησε πίσω του ο κ. Άγγελος, όταν προσπαθούσαμε να προγραμματίσουμε κάποια εκδήλωση για το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας που ετοιμάζουμε στο κτίριο Βελογιάννη στη Βίτσα, το χωριό μας.

Αισθανόμαστε την ανάγκη με αυτή την επιστολή να σας εκφράσουμε πόσο βάρυνε για μας η γνώμη του και την επιζητούσαμε, και πόσο πολυτιμη μας ήταν η ενθάρρυνση που μας έδωσε στην αρχή που ξεκινήσαμε την πολιτιστική δράση του Σωματείου μας στη Βίτσα.

Ο κ. Άγγελός μας μετέφερε μια σιγουριά ότι όταν κάτι το δεις με αποφασιστικότητα και μεράκι μπορείς να το κατορθώσεις.

Το έργο του και ο τρόπος που το υπηρετούσε θα αποτελούν παράδειγμα για μας.

Με εκτίμηση

Εκ μέρους όλων των μελών του Σωματείου μας «Πετροχελιδόνα Βίτσας»

Η πρόεδρος

Μαργαρίτα Σαουνάτσου - Παππά

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΠΡΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

Με έκπληξη διάβασα στο φύλλο της έγκριτης εφημερίδας σας μηνός Δεκεμβρίου 2007 φύλλων 36664 σελίδα 14, την επιστολή της Χαρίκλειας Παπαδοπούλου.

Επειδή η ανωτέρω με το δημοσίευσμά της παρουσιάζει μία εικόνα για το Δήμο Τύμφης μη πρόπουσα, αναγκάζομαι να απαντήσω και να αναφέρω τα πραγματικά γεγονότα ως προς το κληροδοτήμα Ερικκέτης Ιωαννίδου του Δημοτικού Διαμερίσματος Λεπτοκαρυάς.

Η δημοτική Αρχή ποτέ δε διέσυρε το κληροδοτήμα στα δικαστήρια, αλλά απεναντίας βοήθησε και οικονομικά και ηθικά διά την κατοχύρωση του κληροδοτήματος.

1. – Με ιδιόχειρη διαθήκη από το 1981 η αρχιτέκτων Ερικκέτη Γ. Ιωαννίδη αφήνει κατά φιλή κυριότητα εις την κοινότητα Λεπτοκαρυάς Ζαγορίου Ιωαννίνων ένα ακίνητο επί της οδού Μουλαϊμίδου αρ. 3 ήτοι το οικόπεδο μετά επ' αυτού κτισμάτων. Την επικαρπία εις την Ελένη Γρηγ. Γέρου και τον σύζυγόν της Γρηγόριον Γέρου διά τις υπηρεσίες που τις προσέφεραν μέχρι τον θάνατόν τους, μετά η Κοινότητα θα αποκτήσει την πλήρη κυριότητα.

Εκ των εισοδημάτων του ακινήτου να εξυπηρετούνται αι πάσης φύσεως ανάγκες της Κοινότητας και των κατοίκων και δημοτών αυτής, να συντηρούνται τα καλντερίμια, τα πλακόστρωτα, τα πεζούλια εις το μεσοχώρι και εις τις βρύσες.

Για όλα αυτά θα αποφασίζει η επιτροπή απαρτιζόμενη από τον πρόεδρο της κοινότητας, των μελών του κοινοτικού συμβουλίου, τον εφημέριο και τον Δ/ντή του Δημοτικού Σχολείου αποφαινόμενη κατά πλειοψηφία.

2. – Μετά τον θάνατο του ζεύγους που είχαν την επικαρπία η Κοινότητα είχε την πλήρη κυριότητα και το κοινοτικό συμβούλιο με την αριθ. 16/1990 απόφασή του έκανε αποδοχή δήλωσης κληρονομιάς. Στην συνέχεια η κοινότητα απέδωσε τον φόρο κληρονομιάς στην ΔΟΥ Χολαργού.

Το Υπουργείο Οικονομικών – Γεν. Δ/ση Φορολογίας Δημ. Περιουσίας με το αριθ. 1003648/171/Α0011/31 Ιανουαρίου 1996 χαρακτηρίζει διά τη Κοινότητα Λεπτοκαρυάς το Κληροδοτήμα ως Κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης και στις 22-12-1998 έγινε στον συμβολαιογράφο Ιωαννίνων Παύλο Κ. Κίτνη δήλωση αποδοχής κληρονομιάς και έλαβε τον αριθμό

17273/1998.

3. – Πολλοί ήταν οι κληρονόμοι που βγήκαν στην πορεία να το διεκδικήσουν, άλλοι έμμεσα και άλλοι άμεσα. Ο Ιερέας του χωριού με την 17-01-1999 δήλωσή του παραιτήθηκε από την επιτροπή και πολλοί ήταν εκείνοι που τα έβλεπαν με διαφορετικό μάτι.

4. – Τότε η Δημοτική Αρχή με την αριθ' 8/18-05-1999 απόφαση της Δημορχιακής Επιτροπής όρισε πληρεξούσιο δικηγόρο να αντιμετωπίσει τις δίκες από τους υποτιθέμενους κληρονόμους. Παράλληλα δήλωσε το ακίνητο στο Εθνικό Κτηματολόγιο και πήρε τον αριθμό 299149/1999 ως περιουσιακό ακίνητο στο Δήμο Τύμφης, διότι και με τον Ν 2539/1997 περιήλθον στους δήμους όλα τα περιουσιακά οικήματα των πρώην Κοινοτήτων.

5. – Η επιτροπή τότε του κληροδοτήματος αρνούνταν να παρέχει στοιχεία που αφορούσαν το κληροδοτήμα στους κατοίκους, (πίστευε ίσως πως ήταν κτήμα της). Τότε με έγγραφά μου προς την κτηματική Υπηρεσία για να παρέμβη, και πράγματι με το αριθ' 2477/2000 έγγραφό της προς τη Διαχειριστική Επιτροπή την αναγκάζει να λειτουργήσει νόμιμα και μάλιστα συστήνει στην επιτροπή να χορηγεί κάθε πληροφορία στους δημότες διότι η άρνηση διδει την εντύπωση ότι κάτι ύποπτο συμβαίνει και ενδέχεται να δημιουργηθεί δυσμενής εικόνα εις βάρος του κληροδοτήματος.

6. – Επειδή οι κληρονόμοι κατέφευγαν στο Εφετείο Αθηνών, η Δημοτική Αρχή με την αριθ. 1/12-01-2003 απόφαση της Δημορχιακής Επιτροπής όρισε πάλι δικηγόρο για την διεκπεραίωση της δίκης και πράγματι με την αριθ. 7769/03 απόφαση του Εφετείου Αθηνών έγινε τελεσίδικη και αμετάκλητη υπέρ του Δήμου Τύμφης και με το αριθ' 376/15-07-04 πιστοποιητικό του Τμήματος Δημοσίευσης πολιτικών αποφάσεων του Εφετείου Αθηνών.

7. – Και ενώ όλα έχουν ξεκαθαρίσει και η Δημοτική Αρχή προσπαθεί να συνηνοθη με την διαχειριστική επιτροπή του κληροδοτήματος για την αξιοποίηση του ακινήτου τρία (3) μέλη από τα (4) καθετούν αίτηση τις 30-07-2006 στο Εφετείο Αθηνών κατά του Δήμου Τύμφης με σκοπό να δημιουργήσουν ίδρυμα κοινωφελούς σκοπού και με τον τρόπο αυτό διασύρουν κανά το κληροδοτήμα στα Δικαστήρια.

Τα έτη 2003 έως και σήμερα έμειναν ανενεργά χωρίς η Διαχειριστική επιτροπή να κάνει κάτι ουσια-

δες για την αξιοποίηση του κληροδοτήματος. Τα χρήματα που ξοδεύτηκαν στα δικαστήρια και χάθηκαν από ενοίκια είναι δεκάδες χιλιάδες ευρώ, αναρωτήθηκε ποτέ η επιτροπή του κληροδοτήματος εάν πρέπει να τα πληρώσει κάποιος αυτά, και ποιος. Γενάται το ερώτημα εάν ήταν δική τους περιουσία, έτσι θα την αξιοποιούσαν.

Και μετά όλα αυτά χωρίς να έχει κοινοποιηθεί η απόφαση 7263.2007 η Χαρίκλεια Παπαδοπούλου δίδει στην εφημερίδα σας λανθασμένα στοιχεία. Η ανωτέρω δεν είναι η πρώτη φορά που γράφει κατά της Δημοτικής Αρχής και επιφυλλάσσομαι για κάθε άλλο δημοσίευμα που θα με αφορά.

Η απόφαση 7263/2007 του Εφετείου Αθηνών κοινοποιήθηκε στο Δήμο μας στις 21-04-2008 και έλαβε αριθ' πρωτ' 1691/21-04-2008. Αναγνωρίζει ότι η αληθινή βούληση της διαθέτου Ερικκέτης Ιωαννίδου, που περιέχεται στην από 3.7.1981 Μονομελούς Πρωτοδικείου Πειραιά όσον αφορά στην κατεληφθείσα

περιουσία για κοινωφελή σκοπό, ήταν η σύσταση υποτελούς κοινωφελούς ιδρύματος, του Δήμου Τύμφης Ιωαννίνων, διακεκριμένο της διαχείρισεως λοιπής περιουσίας του, και η διαχείρισή του ανήκει στον πρόεδρο και τα μέλη του Τοπικού Συμβουλίου του Δημοτικού Διαμερίσματος Λεπτοκαρυάς του Δήμου Τύμφης Ιωαννίνων (πέραν του Εφημερίου και του Διευθυντή του Δημοτικού Σχολείου Λεπτοκαρυάς).

Επειδή οι ευεργέτες της περιοχής μας είναι πάρα πολλοί και σ' όλη την περιοχή του Ζαγορίου υπάρχουν αξιόλογα Κληροδοτήματα που βοηθούν και συμβάλλουν στην ανάπτυξη της περιοχής οικονομικά, ίσως θα έπρεπε όλοι να καταγραφούν και να τιμούνται για την προσφορά τους από τους υπάρχοντες φορείς για να τους μιμούνται και άλλοι στο μέλλον, όταν θα έβλεπαν ότι οι περιουσίες τους αξιοποιούνται κατά τον καλύτερο τρόπο για την ανάπτυξη της περιοχής.

Ο Αντιδήμαρχος
του Δήμου Τύμφης
Αγαμέμνων Τσιμής

Οι Νέοι του Ζαγορίου γράφουν

Ηλεκτρονικό Ζαγόρι: Βικιπαίδεια Νο 1

Ξεκίνησαν από τον Σεπτέμβριο οι εργασίες, τόσο στην ελληνική, όσο και στην αγγλική έκδοση της Wikipedia, με στόχο την συγγραφή άρθρων που να καλύπτουν ό,τι έχει σχέση με το Ζαγόρι.

Η Wikipedia (ελληνιστί «Βικιπαίδεια») είναι μία εγκυκλοπαίδεια, η οποία βρίσκεται ολόκληρη στο διαδίκτυο, παρέχεται δωρεάν, κι επιτρέπει σε οποιονδήποτε την επισκεφθεί να συμβάλλει σε αυτήν. Ιδρύθηκε το 2001 από τον Jimmy Wales και υπάρχει μία έκδοσή της στο διαδίκτυο, για κάθε γλώσσα, με όσα άρθρα έχουν μεταφραστεί από τη μία έκδοση στην άλλη, ή έχουν δημιουργηθεί εξ ολοκλήρου στην μία έκδοση και δεν υπάρχουν στις άλλες. Η ελληνική έκδοση της Wikipedia έχει αυτή τη στιγμή 37.300 άρθρα, ενώ η αγγλική 2.600.000 άρθρα. Η κοινότητα χρηστών της Wikipedia, η οποία είναι ανοιχτή για όλους, προστατεύει και αξιολογεί τα άρθρα, καθώς έχουν παρατηρηθεί αποτυχημένες απόπειρες πολυεθνικών εταιριών, μέχρι και της ίδιας της CIA να αλλοιώσει και να χρησιμοποιήσει το υλικό της 10ης πιο χρησιμοποιημένης ιστοσελίδας παγκοσμίως.

Μέσω άριστης συνεργασίας, από τον Σεπτέμβριο αυτής της χρονιάς, εγώ κι ένας Κουκουλιώτης χρήστης της Wikipedia, αναλάβαμε το έργο της συγγραφής άρθρων σχετικών με το Ζαγόρι. Στόχος μας, είναι να καλύψουμε όλα τα θέματα σε σχέση με το Ζαγόρι, έτσι ώστε, σύντομα, η διαδικτυακή αυτή εγκυκλοπαίδεια να είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για όσους επιθυμούν να πληροφορηθούν σχετικά με το Ζαγόρι και προτιμούν να ανατρεξουν στο διαδίκτυο.

Το πρώτο άρθρο που δημιουργήθηκε, αυτόν τον μήνα, αναφέρεται στον αείμνηστο Άγγελο Κίτσο, τον οποίο είχα την τύχη να γνωρίζω προσωπικά.

Επισκεφθείτε: <http://en.wikipedia.org>

<http://en.wikipedia.org/zagori>

http://en.wikipedia.org/Angelos_Kitsos

<http://el.wikipedia.org>

ΖΑΓΟΡΙ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Το Ζαγόρι και πάλι διακρίθηκε στην έκθεση της Philoxenia, που διοργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη, κατακτώντας τη Βη θέση σαν ο «καλύτερος ορεινός τουριστικός προορισμός».

Η διάκριση έγινε με δημόσια ψηφοφορία, που διενεργήθηκε στην ιστοσελίδα Philoxenia.

Το γεγονός έχει ξεχωριστή σημασία για την περιοχή μας και μας υποχρεώνει να είμαστε πολύπροσεκτικοί στα θέματα του τουρισμού για μια καλύτερη τουριστική υποδομή με ιδιαίτερη προσοχή στη διατήρηση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις, και τα σημερινά θετικά δεδομένα, το μέλλον στον τομέα του τουρισμού διαγράφεται αισιόδοξο.

Σ.Θ.

Η δυναμικότητα σε κλίνες στα τουριστικά καταλύματα στο Ζαγόρι

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, τα Ξενοδοχεία, οι παραδοσιακές κατοικίες και τα επιπλωμένα διαμερίσματα, διαθέτουν συνολικά 629 δωμάτια, δυναμικότητας 1.323 κλινών.

Τα βοηθητικά καταλύματα (όπως χαρακτηρίζονται από τον ΕΟΤ) διαθέτουν συνολικά 323 δωμάτια, δυναμικότητας 700 κλινών.

Παραθέτουμε τα σχετικά στοιχεία κατά Δημοτικό Διαμέρισμα:

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ - ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ - ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ		
	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΛΙΝΕΣ
Άνω Πεδινά	38	82
Αρίστη	84	171
Ασπράγγελοι	29	62
Βίτσα	40	86
Βωβούσα	8	15
Δίλοφο	16	37
Ελάτη	23	59
Ελαφότοπος	7	16
Καπέσοβο	15	40
Κήποι	18	35
Λάιστα	6	12
Μονοδένδρι	49	101
Νεγάδες (παραδοσιακή κατοικία)	7	18
Πάπιγκο	126	264
Σκαμνέλι	24	55
Τσεπέλοβο	133	260
Φραγκάδες	6	10

ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΛΙΝΕΣ
Άνω Πεδινά	25	63
Αρίστη	2	4
Ασπράγγελοι	5	13
Βίκος	16	37
Βίτσα	11	25
Βρυσσώρι	3	6
Βωβούσα	7	18
Δικόρυφο	10	19
Δίλοφο	5	13
Ιτέα	5	11
Καπέσοβο	4	10
Κήποι	29	54
Κουκούλι	17	22
Λάιστα	5	12
Μεσοβούνι	4	8
Μονοδένδρι	33	73
Πάπιγκο	92	206
Πάπιγκο	14	30
Σκαμνέλι	31	67
Τσεπέλοβο	5	9
Φραγκάδες		

Άλλο ένα αντίτυπο του Λεξικού του Calepinus στο Ζαγόρι

Αφορμή για ετούτο το μικρό σχόλιο στάθηκε το εξαιρετικό άρθρο του Σωτήρη Αθανασέλη στο προηγούμενο τεύχος του Ζαγορίου μας, ένα άρθρο ιδιαίτερα κατατοπιστικό για το Λεξικό του Ambrosius Calepinus και τις εκδόσεις του.

Στα Πάνω Σουδενά, στη Δημοτική Βιβλιοθήκη «Νεόφυτος Δούκας», υπάρχει ένα αντίτυπο της επτάγλωσσης εκδόχης του συγκεκριμένου Λεξικού, που εκδόθηκε το έτος 1673 στη Βενετία, στο τυπογραφείο των Ιωάννη Βατίστα Βρίγκα και Στεφάνου Κούρτιους.

Αυτά τα σπάνια και πολύτιμα βιβλία αποτελούν σημαντικό κεφάλαιο για την ιστορία του Ζαγορίου. Η συντήρησή και η προβολή τους αξίζουν το ενδιαφέρον μας, καθώς είναι κι αυτά σημαντικά κεμήλια της Ζαγορίας παράδοσης.

Βαγγέλης Π. Παπγιγκιώτης

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

Κατατρύχομαι από την ιδέα ότι στην προσπάθειά μου να περιγράψω τις πασιγνωστες φυσικές ομορφιές του Παπίγκου θα κατηγορηθώ ότι περιορίσα τις αξιοζήλευτες αξίες του.

Κατά το παρελθόν είχα γράψει σε πόνημά μου ότι το Πάπιγκο είναι ο «άρχοντας ή καλύτερα το άστρο του γαλαξία των Ζαγοροχωρίων».

Σαγηνεύει με τη μοναδική παραδοσιακή ατμόσφαιρα που, δημιουργεί η ορεινή αρχιτεκτονική του και κορυφώνει το ενδιαφέρον ημεδαπών και αλλοδαπών επισκεπτών.

Το Πάπιγκο μειονεκτούσε από ανάλογη των σύγχρονων απαιτήσεων υποδομή για την αντιμετώπιση των καινούργιων προβλημάτων κάτι που είχε επιπτώσεις και για τους χωριανούς ιδιαίτερα από υγιεινής πλευράς.

Όλοι είμαστε καθημερινοί θεατές του παγκόσμιου συναγερμού για την από ροπή μόλυνσεως του περιβάλλοντος, για το Πάπιγκο δεν είχε καταβληθεί καμιά προσπάθεια προς την κατεύθυνση αυτή.

Το μείζον πρόβλημα ήταν η ανυπαρξία αποχετευτικού δικτύου. Από τους πρόχειρους βόθρους των οικιών παρατηρούσαμε διαρροές λυμάτων και βιάναμε την έντονη δυσοσμία.

Είχε δημιουργηθεί γόνιμο έδαφος για τους караδοκούντες δυσφημιστές για άτυχους μη αναστρέψιμης υποβάθμισης του Παπίγκου και η φήμη μεταδίδεται σαν η φωτιά στα ξερά χόρτα, σοφές οι εμπειρίες από τέτοιες κακοβουλίες. Όπως π.χ. η επινοηθείσα και δημιουργηθείσα διάχυτη εντύπωση για δήθεν υπερτιμήσεις σε ξενώνες και εστιατόρια, κακοβουλία σε όλες τις διαστάσεις και όμως κόλλησε σαν τσιρότο, απόλυτη εφαρμογή του λαϊκού «καλύτερα να σου βγει το μάτι παρά το όνομα».

Δεν επιλέγω τις υπερβολές, οι διατυπώσεις μου δεν αποτελούν αποκυήματα φαντασίας, ερείδονται σε περιστατικά στα οποία υπήρξαμε αυτόπτες αλλά και αυτήκοες των δυσμενών σχολίων επισκεπτών τόσο για τις διαρροές λυμάτων όσο και για τις υπερτιμήσεις.

Επιτέλους αυτό που φάνταζε με «άπιαστο όνειρο» και «ουτοπία» το Αποχετευτικό Δίκτυο υλοποιείται ύστερα από αξιομίμητες, επίπονες και επίμονες προσπάθειες όλων των ανθρώπων που αποτελούν το κοινοτικό Συμβούλιο του Παπίγκου.

Επέτυχαν την ένταξη του χωριού στο πρόγραμμα ΟΠΑΑΧ του Υπουργείου γεωργικής Ανάπτυξης και εκμαίευσαν την απαιτούμενη χρηματική δαπάνη όχι μόνο για το δίκτυο αποχέτευσης αλλά και την επιστροφή με παραδοσιακά γκαλντερίμια όλων των δρόμων του χωριού και το φωτισμό αυτών από τους τοίχους των οικιών.

Επίσης επέτυχαν και την έγκριση ακόμη για τον βιολογικό καθαρισμό των λυμάτων σχετική ή υπ' αριθ' 108435 από 29-9-2008 απόφαση ΥΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. προς την Κοινότητα Παπίγκου.

Όλα τα προαναφερθέντα επιτεύγματα (αποχέτευση, γκαλντερίμια, φωτισμός και βιολογικός καθαρισμός) συνεκτιμούμενα, αποτελούν γιγα-νταίο έργο που αλλάζει άρδην τη ζωή και η υλοποίησή του, επαναλαμβάνω, οφείλεται αποκλειστικά στις δόκνες προσπάθειες όλων των μελών του κοινοτικού συμβουλίου που ευεργέτησαν το χωριό. Οφείλουμε να τους το αναγνωρίσουμε, να τους επιβραβεύσουμε και να τους συγχαρούμε.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

Νέοι Ζαγορίσιοι Επιστήμονες

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ. Δοκιμάζουμε ιδιαίτερη χαρά, τιμή, συγκίνηση αλλά και περηφάνεια κάθε φορά που κάποιο παιδί του Ζαγορίου διαπρέπει σε οποιονδήποτε τομέα της Επιστήμης.

Καμαρώνουμε τώρα τη Τζένη (Πολυξένη) Ζώρα η οποία κατά την υποστήριξη της διδακτορικής διατριβής της στο Τμήμα ΦΠΨ του Τομέα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου μας αρίστευσε από την ομάδα εκλεκτών πανεπιστημιακών δασκάλων.

Το θέμα της «Από τη θεωρία της συνείδησης, στην κοινωνική και πολιτική φιλοσοφία. Η συμβολή του Henri Bergson».

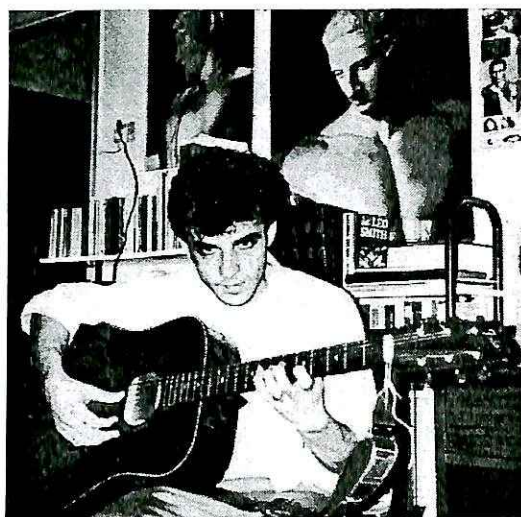
Στην ίδια και τους γονείς της τα εξαδέλφια μας Κώστα και Αντιγόνη θερμά συγχαρητήρια και σ' ανώτερα.

Γιώργος - Ελένη Δούβλη

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

Στη μνήμη Νίκου Γεωργάκη

Στις 26 Νοεμβρίου κλείνει ένας χρόνος χωρίς το Νίκο μας

Έπρεπε να 'χες φτερά, αδελφέ μου. Ήσουν «πουλί πετούμενο», έτσι έλεγε η μάνα μας.

Ταλέντα ένα σωρό, τόσο αξιοζήλευτα για τους άλλους, τόσο αυτονόητα για σένα, που, τλικά, τα περιφρονούσες.

Κι όλο πέταγες σε δουλειές, ιδέες, ανθρώπους, σπίτια, στις γρήγορες μηχανές σου, στην οθόνη του υπολο-

γιστή σου και του μυαλού σου.

Ποτέ σε ένα μέρος... δε χρειαζόσουν καν φαγητό.

Η ρευστότητα του Ηράκλειτου ήσουν. Γι' αυτό δε μεγάλωνες, δε γερνούσες. Μόνο κάτι απόλυτο μπορούσε να σε σταματήσει εσένα. Έπρεπε να βρεις τρόπο να δεις άλλα, καινούρια... μυστήρια, άπειρα σαν τα μαθηματικά σου. Πάεικαιρός που δεν χώραγες εδώ. Άνοιξες το γκάζι και πέταξες. Πήγασος τροχήλατος. Με φούρια, άπιαστος. Κι έφευγες, κι έφευγες, ώσπου το μάτι μας σ' έχασε.

Πήγασος τραυματισμένος όμως, δεν υπήρξε. Ούτε καν στη μυθολογία. Πώς ήταν δυνατό να αντέξεις εσύ, χωρίς την ενέργειά σου στα χίλια; Θρυμματισμένος εσύ; ποτέ. Πρωτοπόρος και θαρραλέος στο απόλυτο.

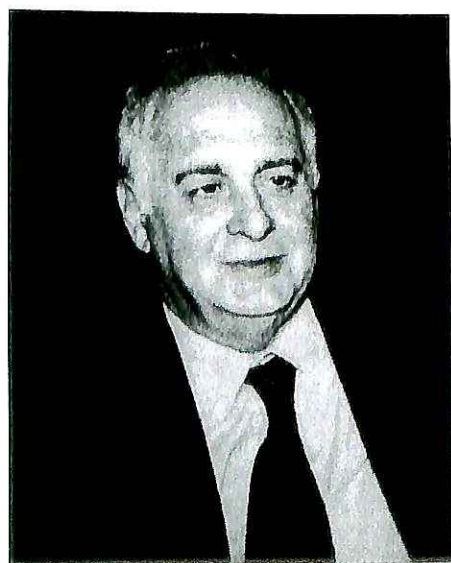
Ποιος θα μπορούσε να 'ναι πιο γενναίος από σένα για θάνατο, από τους τέσσερις μας; Εσύ. Ο Νικόλας μας. Οι υπόλοιποι, εμείς «φλού-φληδες», όπως έλεγες, γαντζωμένοι στο συμβατικό, στο σίγουρο, όπως όλοι.

Και πήγες στα άδυτά σου, στα απειροελάχιστα σωματίδια, στα σύμπαντα που συστέλλονται και διαστέλλονται, σε αυτά τα άδηλα, που τόσο ξεκάθαρα καταλάβαινες και μου εξηγούσες... στη ενέργεια και την αντι-ύλη σου. Στο -αντι, που είναι πια πατρίδα σου, επαναστάτη μας.

Αν και το ξέρεις, στο ξαναλέω: θα σε αγαπούμε αιώνια, εγώ, οι γονείς σου, τα παιδιά σου...

Η αδελφή σου

Στον Ιάσονα Ξάνθο που θιάστηκε να φύγει

«Τον αποχαιρέτησαμε τον Ιάσονα Ελένη», ραγισμένη ακούστηκε στην άλλη άκρη της γραμμής η φωνή του μεγάλου αδελφού του Αλέξη.

Έμεινα άφωνη! Όχι πως δεν ήξερα το σιωπηλό μαρτύριό του τα τελευταία χρόνια, αλλά δεν ήθελα να το πιστέψω. Να πιστέψω πως ο Ιάσωνας έφυγε για πάντα, αυτό το δυο μέτρα παλληκάρι με την καλή κι ευγενική καρδιά.

Γιος του Πανωσουδενιώτη δασκάλου Τιμολέοντα Ξάνθου και της Αγλαίας Παππά ο

Ιάσωνας ήταν καμάρι του χωριού. Αγαπητός, καλότροπος και καλό-γνωμος, γλυκομίλητος, πρώτος σε κάθε δραστηριότητα του χωριού, που το λάτρευε.

Αποθανάτιζε με τη μηχανή του κάθε γωνιά του σαν νάξερε πως γρήγορα θα τ' αποχαιρετήσει. Ζούσε ευτυχισμένος στο Βόλο με την ωραία οικογένειά του. Η εκλεκτή του Πόπη του χάρισε δυο γιους τον Τιμολέοντα οδοντίατρο, και τον Νίκο άριστο αρχιτέκτονα.

Κι εκεί που όλα είχαν πάρει το δρόμο τους χτύπησε τ' αστροπελέκι. Ηρωίδα στάθηκε δίπλα του η Πόπη, πάντα γελαστή κι αισιόδοξη. Κι έσπρωχναν τον καιρό να τελειώσουν τα παιδιά με την ελπίδα πάντα αναμένη. Ώσπου η ελπίδα έσβησε. Ο Τιμος κι ο Νίκος ορφάνεψαν, η Πόπη έμεινε μόνη χωρίς τον καλό της σύντροφο, ο Αλέξης ξαδερφώθηκε και πρέπει τώρα να σταθεί πατέρας και για του αδελφού του τα παιδιά.

Όμως είμαι σίγουρη καλέ μου Ιάσωνα πως δεν θα τους αφήσεις μόνους, θάρχεσαι στα όνειρά τους και θα τους κρατάς συντροφιά γιατί η συμφορά είναι μεγάλη. Ένα ακόμη πανωσουδενιώτικο πλατάνι λύγι-σε από του Χάρου το δρεπάνι. Βαρύ το χτύπημα.

Οι χωριανοί θα σε θυμούνται πάντα μ' αγάπη.

Ελένη Οικονομίδου-Δούβλη

Γεώργιος Στυλίδης

Στις 8 Νοεμβρίου 2008, απεβίωσε στην Αθήνα ο γιατρός, αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης Γεώργιος Στυλίδης, που γεννήθηκε στο Τρίστενο το 1923. Στην εξόδιο ακολουθία, που τελέστηκε στο Ναό της Ευαγγελιστρίας, την κατάμεστη από τους συγγενείς και φίλους, το νεκρό αποχαιρέτησε ο συγχωριανός, συμμαθητής και συναγωνιστής του Φάνης Πασπαλιάρης.

Σεβάσμιε Γεώργιε Στυλίδη,

Το αγαπημένο σου Τρίστενο και η Αδελφότητά του, με δακρυσμένη ψυχή στεκόμαστε ευλαβικά μπροστά στο σεπτό σκήνωμά σου και καταθέτουμε όλο μας το σεβασμό, την ευγνωμοσύνη μας και την αγάπη μας. Και απευθύνομε το ύστατο χαιρε στον μαχητή της Εθνικής μας Αντίστασης, στον ανθρωπιστή γιατρό, στον εξαιρετικό οικογενειάρχη, στο καύχημα του Τριστένου και της Αδελφότητάς του.

Απευθύνομε το τελευταίο χαιρε στον Έλληνα Πατριώτη, που γαλουχήθηκε με τις ηρωικές εθνικές παραδόσεις της Ελευθερίας, από δασκάλους, σαν τον φιλόλογο Καθηγητή της Ριζαρείου Εκκλησιαστικής Σχολής, αείμνηστο Ανδρεόπουλο, του οποίου η ομιλία - παιάνας, στον Πολεμικό μας Ναύσταθμο στα κύματα της Σαλαμίνας, λίγο πριν τον τορπιλισμό του καταδρομικού μας «Ελλη», με φωνή πάλλουσα από ενθουσιασμό και συγκίνηση: «...ων παίδες Ελλήνων ίτε, Ελευθερούτε Πατρίδα, ελευθερούτε Πατρίδα» «...νυν υπέρ πάντων ο Αγών...», που αντηχούν ακόμη στα αυτιά μας. Σαν τον, επίσης, Φιλόλογο Καθηγητή της Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων που μας μιλούσε για τη θυσία του πατριώτη, ηρωικού ποιητή Μαβίλη, που έπεσε ένδοξα στο Ντρίσκο, για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων στο 1913, ενώ στην αίθουσα διδασκαλίας έφτανε το ποδοβόλημα της μπότας του Ιταλού κατακτητή.

Και όταν η Πατρίδα μας, ύστερα από τον τιτάνιο και ένδοξο αγώνα του '40 έπεσε στη σκλαβιά και την δοκιμασία του ιταλικού φασισμού και του χιτλερικού ναζισμού, στρατεύτηκε εθελοντικά στην ένοπλη Εθνική Αντίσταση, το νέο εικοσιένα, κατατάχτηκες στην υποδειγματική ομάδα των Επονιτών Ανταρτών του 85ου Συντάγματος του Ε.Λ.Α.Σ. Ήσουν και εσύ εκεί στα ηπειρώτικα βουνά με τους νέους μαχητές που πολεμούσαν και τραγουδούσαν για τα πιο όμορφα ιδανικά: «... θέλουμε λεύτερη εμείς την πατρίδα και πανανθρώπινη την Λευτεριά». Και είχε και εσύ την ύψιστη τιμή να είσαι και εσύ συμπολεμιστής της παγκόσμιας στρατιάς των μεγάλων μας, τότε, συμμάχων: Άγγλων, Αμερικανών και Ρώσων. Και που χάρη στον απελευθερωτικό και αντιφασιστικό χαρακτήρα που προσέλαβε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και στη διακήρυξη της χάρτας του Ατλαντικού Ρούσβελτ - Τσώρτσιλ, μετά

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

Παναγιώτης Λιακόπουλος

την νικηφόρα έκβαση του πολέμου, κατέκτησαν την ανεξαρτησία και την ελευθερία τους τα εκατομμύρια των λαών της Αφρικής και της Ασίας.

Απευθύνουμε το ύστατο χαιρε στον ανθρωπιστή γιατρό, που άσκησε το θείο λειτούργημα με πολλή αγάπη για τον συνάνθρωπο, για τον φτωχό πολίτη, που γιάτρευε τους συγχωριανούς δωρεάν, χωρίς αμοιβή. Και προχές, που η καμπάνα του Άη Γιώργη μας μετέδιδε το λυπητερό μήνυμα, οι χωριανοί με ευγνωμοσύνη, Γιατρέ μας, μολόγαγαν στο μεσοχώρι τις ανιδιοτελείς ιατρικές υπηρεσίες σεσου που δέχτηκαν.

Σου απευθύνει το ύστατο χαιρε και την ευγνωμοσύνη της η Αδελφότητα Τριστένου, η Αδελφότητα του χωριού σου, που με την πολυσχιδή και κοινωφελή δράση της αποτελεί τον θεματοφύλακα της δημοτικής μας παράδοσης και των αξιών του λαϊκού μας πολιτισμού, τον οικοδόμο της υλικής και πνευματικής ζωής των κατοίκων του, της οποίας υπήρξες ιδρυτικό μέλος το 1955 και την οποία ολόκληρα χρόνια. Υπήρξες ο πιστότερος συνεργάτης του αειμνήστου Δημητρίου Παπαλεοντίου, Προέδρου της επί δεκαετίες.

Με την μεθοδευμένη, συστηματική και σχεδόν σχολαστική και αντιμότητα δουλειά σου στη θέση του Ταμιά του Δ.Σ. της Αδελφότητας για πενήντα περίπου συνεχή χρόνια - θαυμαστή εθελοντική θητεία προσφοράς σε κοινωφελές σωματείο και χωρίς προηγούμενο -οικοδόμησες την απόλυτη εμπιστοσύνη των μελών της στη χρηστή και έντιμη διαχείριση των οικονομικών της, καλλιέργησες την πεποίθησή τους ότι η δραχμούλα τους για την αγαθοεργό δράση θα έπιανε τόπο.

Το Τρίστενο και η Αδελφότητά του συμμετέχουν ολόψυχα στον πόνο του χαμού του γενάρχη της ζηλευτής οικογένειάς σου, για την οποία ήσουν περήφανος για τον ενάρετο βίο της, για τις σπουδές και την αδαφική στοργή των μεγαλύτερων αδελφών σου, του Παύλου που έχασε τη ζωή του δεσμώτης των Ιταλών κατακτητών στα Γιάννενα και του Σπύρου και της γυναίκας του της Μαρίτσας που σε φρόντιζε σαν μάνα όταν ήρθες 12άχρονο αγόρι στην Αθήνα και μήγκες μικρός στη βιοπάλη, εμπορούπάλληλος επιχείρησης υφασμάτων. Στην μακρόχρονη και επώδυνη περιπέτεια της υγείας σου είχες όλη την αγάπη και την φροντίδα των εξαιρετων θυγατέρων σου, της Μαρίας και της Αγγέλας, καθώς και των λαμπρών γιατρών γαμπρών σου, του Γιώργου και του Σταύρου, που σου πρόσφεραν και τις ιατρικές τους φροντίδες.

Και βεβαίως είχες την παραδειγματική συζυγική αφοσίωση της σεβαστής και αγαπητής σε όλους μας Βασιλικής. Ευτυχίες να έχεις και τα τρία αγαθά, αφού «τρία καλά είναι στο ντουλάκι και στον απάνω κόσμο», κατά την λαϊκή σοφία: Η «Λευτεριά», η «Λεβεντιά» και μια «Καλή γυναίκα» που βρήκες στο πρόσωπο της καλής σου Βάσως.

Με τον πολύπλευρο και πολύχρονο αγώνα σου αναδείχτηκες σε προσωπικότητα. Πρότυπο ζωής, πατριωτικής, κοινωνικής και ανθρωπιστικής προσφοράς. Πρότυπο που θα εμπνέει τους νέους και τις νέες, αλλά θα ενδυναμώνει και όλους μας στην Σταυροφορία Τιμής και Ελπίδας που έχουμε ξεκινήσει για τη σωτηρία και την Αναγέννηση του Τριστένου, με την αξιοποίηση της μόνης ευλογίας που μας απομένει, της αξιοποίησης των πηγών και των υδάτων του, με την προσδοκία να δημιουργηθούν τοπικά σταθερές θέσεις εργασίας και ύστερα από τις σχολείο μας. Γιατί σαν ορεινός και άγονος οικισμός και συμμετοχής των διαδοχικών πυρπολήσεων του εξαιτίας της καθολικής συμμετοχής των κατοίκων του στην Εθνική Αντίσταση και την εγκατάλειψη που ακολουθήσε κινδυνεύει με πλήρη αφανισμό.

Το Τρίστενό σου και η Αδελφότητά σου με πόνο, μα και με περηγάνια, σε συνοδεύουμε μαζί με την οικογένειά σου, τους συγγενείς, τους φίλους, στην τελευταία σου κατοικία, με αισθήματα αγάπης, τιμής ευγνωμοσύνης και αιώνιας μνήμης.

Καλό σου κατευόδιο,

σεβάσμιε και προσφιλέστατε Γεώργιε Στυλίδη.

Φάνης Πασπαλιάρης

ΠΑΠΙΓΚΟ.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ. Για τη συμμετοχή τους στο βαρύ μας πένθος, τόσο στην Κηδεία όσο και στο τεσσαρακονθήμερο Μνημόσυνο της πολυαγαπημένης μας Πόπης, ευχαριστούμε θερμά όλους τους συγχωριανούς, συγγενείς και φίλους, τους φίλους που μετακινήθηκαν από τα Γιάννενα, την Κόνιτσα, τη Λάρισα, την Αλβανία, τους συγγενείς που μετακινήθηκαν από τα Σουδενά, το Τσεπέλοβο, το Βιτσικό, την Κόνιτσα, τα

Γιάννενα, την Κέρκυρα, τη Θεσσαλονίκη, την Αθήνα και όλους όσους λόγω αδυναμίας να παραστούν, με θερμά λόγια γραπτά ή προφορικά εκφράσανε την ειλικρινή θλίψη τους και συμπάρασταση.

Ήταν συγκινητική η ανθρώπινη κίνηση και η τιμή από συγχωριανούς, συγγενείς και φίλους που, μαζί με τους δικούς της ανθρώπους, τον Νικήτα, το Θωμά, τον Κώστα, σήκωσαν και μετέφεραν το βαρύ φέρετρο στην εκκλησία και στην τελευταία της κατοικία.

Ευχαριστούμε τις καλές μας, Αλεξάνδρα, Θοδώρα, Αρτεμούλα, Χρυσούλα, Αγγέλα, Κίκη, Πόπη που ανέλαβαν και έφεραν σε πέρας το δύσκολο έργο της παρασκευής και του σεργιόσματος του καφέ και του κονιάκ σε πλέον των εκατό άτομα στο σπίτι μας, καθώς και του σεργιόσματος της σούπας στην κηδεία και το πλύσιμο των φλιτζανιών και των πιάτων.

Ευχαριστούμε το Γιώργο Ιωαννίδη και το Λάκη Ιωαννίδη που ανέλαβαν και οργάνωσαν τέλεια το γεύμα του Μνημόσυνου καθώς και τον Αλέκο Ιωαννίδη και τη γυναίκα του Άγνα για το άψογο σεργιόσισμα.

Ευχαριστούμε τον Κάκη Στουκίδη και την Αγγέλα Στουκίδου που βρέθηκαν κοντά μας από τις πρώτες στιγμές και βοήθησαν την οργάνωση και συντονισμό όσων απαιτούνταν για την Κηδεία και το Μνημόσυνο.

Ευχαριστούμε τους φίλους και συγγενείς για τα στέφανα και τις δωρεές αντί στεφάνων που κατέθεσαν στη μνήμη της.

Ευχαριστούμε τον αγαπητό μας Γιάννη Παπαϊωάννου για τα θερμά λόγια και τις μνήμες του που δημοσίευσε.

Ευχαριστούμε, τέλος, τα περιοδικά «Το Ζαγόρι μας» και «Το Πάπιγκο» για τη φιλοξενία των αναφορών στη μνήμη της. Όλοι σας συμβάλατε τα μέγιστα και αλαφρώσατε τις δύσκολες αυτές στιγμές του χωρισμού μας από την πολυαγαπημένη μας σύζυγο, μαμά και γιαγιά.

Να έχετε όλοι την ευχή της.

Οικογένεια Κωσταντίνου Διαμαντή

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΔΩΡΕΕΣ

ΚΑΒΑΛΛΑΡΙ

— Ο Μορφωτικός Σύλλογος Καβαλλαρικών Ζαγορίου ευχαριστεί θερμά τον κ. **Βασίλη Ζώη** έμπορο ειδών λαϊκής τέχνης και γνήσιο εκφραστή της Γιαννιώτικης Ασημουργίας, για την ευγενή χειρονομία του να δωρίσει στο σύλλογό μας ένα έργο της ασημικής αναγνωρίζοντας τη θαυμάσια συνεργασία μαζί μας.

Ο κ. Ζώης (κατάστημα οδού Αβέρωφ στον πλάτανο) αποτελεί δύναμη για την πόλη μας, δημιουργώντας έργα κάθε ανάγκης και απαιτήσεως για όλη την Ελλάδα.

Τον ευχαριστούμε και να είναι πάντα υγιής και δραστήριος.

Ο Πρόεδρος του Συλλόγου

ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ

— Στη μνήμη **Γιάννη Σουσιόπουλου** αντί στεφάνου κατέθεσαν στο Μορφωτικό Εξωραϊστικό Σύλλογο Κ. Σουδενών οι:

— Η οικογένεια Διομήδη Σιουσιόπουλου 200 ευρώ

— Η οικογένεια Σταύρου Γιαννοπούλου 50 ευρώ

— Η Αγνή Ηλιάδη 50 ευρώ

Προσφορές για τις ζαγορίσιες φορεσιές του Πολιτιστικού Συνδέ- σμου Ζαγορισίων

— Η κ. **Άννα Κωστοπούλου** συμβολαιογράφος από την Αρίστη 100Ε στη μνήμη του πατέρα της Σόλωνα.

— Η κ. **Αθηνά Αποστόλου Οικονομίδη** 25 Ε στη μνήμη του συζύγου της.

— Ανώνυμη ζαγορίσια 50Ε
— Ανώνυμος φίλος του Ζαγορίου 50

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

— Ατζεμπούλου Αικατερίνη 20 ευρώ.

— Βαρζώκα Ελισάβετ 20 ευρώ.

— Τόλογλου Φιλομήλα 20 ευρώ.

— Η Ειρήνη Λιακοπούλου και τα παιδιά της Γιάννης και Κώστας στη μνήμη του συζύγου και πατέρα τους **Παναγιώτη Λιακόπουλου** 50 ευρώ.

— Η οικογένεια **Ιάσωνα Ξάνθου** στη μνήμη του 50 ευρώ.

Το Δ.Σ. της ΙΛΕΖ ευχαριστεί θερμά.

— Η Ισμήνη και Σωτήρης Σαββόπουλος 50 ευρώ

— Ο Πιστωτικός Συνεταιρισμός Κ. Πεδινών 100 ευρώ

Επίσης διάφορα ποσά κατέθεσαν

— Η οικογένεια Βασίλη Τζιόβα

— Η οικογένεια Κων/νου Φωτέτσιου

— Η οικογένεια Γεωργίου Καπελίδη

— Μανώλης Καπελίδης

— Νίκη Χρ. Σουσιόπουλου

ΚΑΠΕΣΟΒΟ

— Το Δ.Σ. του Πολιτιστικού Συλλόγου Καπεσόβου «Αλέξης Νούτσος» ευχαριστεί την Αθηνά Τσολάκη και την Βελισσαρία Φίτσιου για την προσφορά χρηματικού ποσού στη μνήμη της μητέρας τους Ελένης.

Ευχαριστεί επίσης τον Κωστή Δούκα και τον Μιχάλη Α. Ράπη για τις στολές που δώρησαν στο Σύλλογο για τις ανάγκες του ποδοσφαιρικού τμήματος.

Τέλος ιδιαίτερες ευχαριστίες ανήκουν στο Δήμαρχο Κεντρικού Ζαγορίου κ. Γαβριήλ Παπαναστασίου για την παραχώρηση του λεωφορείου του Δήμου για την μεταφορά Καπεσοβιτών στην Λάιστα,

στην κοινή πολιτιστική εκδήλωση που διοργανώσαμε.

Εκ του Δ.Σ.

ΠΑΠΙΓΚΟ

— Στη μνήμη της **Μερόπης Διαμαντή**, αντί στεφάνων, κατέθεσαν χρηματικά ποσά στην Εκκλησιαστική Επιτροπή για εργασίες συντήρησης ή άλλων αναγκών που έχει το εξωκλήσι της Παλιουρής του Μικρού Παπίγκου καθώς και για τις ανάγκες του Κοιμητηρίου Μεγάλου Παπίγκου οι οικογένειες:

Γρηγόρη και Ανθούλας Στάρα, Αλίκης και Γιώργου Γαλερίδη, Έλλης Στάρα — Βασιλοπούλου, Κικής και Χάρη Κοκκινάκη, Έλσας Στάρα — Γκαζέτα, Ελένης Αναγνωστάκη, Νίκου και Ροδούλας Στάρα, Αγγέλας και Αντώνη Κοντονικολάου, Χριστόδουλου Στουκίδη, Δημήτριου Στουκίδη, Κωστή Γαλερίδη, Δημήτρη Γαλερίδη.

Η οικογένεια Διαμαντή ευχαριστεί για την τιμή.

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ

— Η **Κλεονίκη Κεκρίδου** προσέφερε 100 Ε εις τον Ιερό Ναό Αγίου Δημητρίου Φραγκάδων.

Η εκκλησιαστική επιτροπή ευχαριστεί.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΕΥΡΩ 50

Κούπαρης Κίμων
Κοντογιώργος Αλέξανδρος
Παγούνης Αριστείδης
Σαουνάτσου Μαργαρίτα
Βάντζου Καίτη

ΕΥΡΩ 30

Καρπούζης Βασίλειος
Φατούρου Ελένη
Κώστας Ιωάννης
Μπουραζέρη Μαριάνθη
Τσένης Πύρρος
Σίλλης Κων/νος

ΕΥΡΩ 20

Μπάθας Ευάγγελος
Ντέτσικας Ιωάννης
Τσονίδης Ιωάννης
Μιχαήλ Άρης
Πολυμερίδης Ιωάννης
Γεωργάκης Αλέξανδρος
Καρπούζη Ευτέρπη
Παπαευαγγέλου Ιωάννης
Κοντογιάννη Ευγενία
Φάφας Κίμων
Στάθης Γεώργιος
Βουλόδημος Γιώργος
Βογός Αλέξιος
Νουσιάδη Σοφία
Ζαμπαλάς Κων/νος
Σουσιόπουλος Διομήδης

Γιαννάκη - Κανδρέλη Κλεονίκη
Τρίγγης Σταύρος
Παναγιώτου Ελισάβετ
Θάνου Μαργαρίτα
Θάνου Βασιλική
Σολωμός Γιώργος

ΕΥΡΩ 15

Ράπη Αφροδίτη
Ατζεμπούλου Αικ/νη
Καραγιάννης Ηλίας
Σπυρόπουλος Βασίλειος
Λέκκος Ιωάννης
Βλάχος Γεώργιος
Σαούλιας Ηλίας
Καπελλίδης Μανώλης
Καπελλίδης Γιώργος
Βασδέκη - Χατζή Κλεώ
Καλαντζή - Γιαννοπούλου Ιωάννα
Καραβατιάς Αλέξανδρος
Κομπάρης Μιχαήλ
Αποστολίδης Βασίλειος
Βαταβάλη - Μάντζιου Μαίρη
Γερούκαλη Αγνή
Κοτρόσης Δημήτριος

Σημείωση: Στο προηγούμενο τεύχος, η συνδρομή των 50 ευρώ ανήκει στη συνδρομητριά μας **Ολυμπία Ζαμβούλη - Τσέπη** και όχι απλά Ολυμπία Τσέπη.

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ

Ιδρυτής:
ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ
ΕΤΟΣ 1978

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

ΙΣΤΟΡΙΚΗ
ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ:

ΤΖΙΟΒΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ Ι.Λ.Ε.Ζ.

Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ
ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΕΟΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

ΣΥΝΤΑΣΣΕΤΑΙ

ΑΠΟ ΤΟ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΓΚΕΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟ
Πρόεδρος
ΝΤΙΝΑΛΕΞΗ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Α' Αντιπρόεδρος
ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΑΒΒΑ
Β' Αντιπρόεδρος
ΤΖΙΟΒΑ ΒΑΣΙΛΗ
Γεν. Γραμματέα
ΤΣΕΚΟΥΡΑ ΙΩΑΝΝΗ
Ταμία
ΚΥΡΙΑΖΗ ΚΑΛΛΥ
Μέλος
ΖΑΧΑΡΗ ΓΕΩΡΓΙΟ
Μέλος
Αριστίνδην μέλη:
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ - ΔΟΥΒΛΗ ΕΛΕΝΗ
ΣΥΚΙΩΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

ΒΑΚΑΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΚΙΚΟΠΟΥΛΟΣ ΜΕΝΕΛΑΟΣ
ΜΕΡΤΖΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΡΕΜΟΥ-ΤΣΟΥΠΗ ΜΑΡΙΑ
ΣΚΟΥΡΤΗ ΕΛΕΝΗ
ΥΦΑΝΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ - ΕΙΣΦΟΡΕΣ

Περιοδικό «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»
Σίνα 4 Ιωάννινα 454 44
και στο Μυροπολείο
ΚΑΛΛΥ ΚΥΡΙΑΖΗ
Λόρδου Βύρωνος 21
Τηλ. 26510 26266
Ιωάννινα 45444

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Εσωτερικού 15 ΕΥΡΩ
Ευρώπης 40 ΕΥΡΩ
Εκτός Ευρώπης 50 \$ ΗΠΑ

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ

ΡΟΥΛΑ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Τυπογραφεία:

Μ. ΔΟΥΒΛΗ - Π. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
28ης Οκτωβρίου 41 (Στοά Καμπέρη)
Τηλ. 26510 20544 - 26510 27845
Ιωάννινα 454 44